

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Dorota Skřivanová

Jazyková metoda právní interpretace

(limity a nevyužité možnosti)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Katarzyna Źák Krzyřanková Ph.D.

Katedra: Teorie práva a právních učení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 4. 2024

Tato práce byla vyhotovena v rámci plnění projektu SVV Univerzity Karlovy č. 260 622
„Technologický pokrok a společenské proměny jako výzvy pro zkoumání základních otázek práva.“

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 109 009 znaků včetně mezer.

V Praze dne 29. 4. 2024

Dorota Skřivanová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Katarzyně Žák Krzyžankové Ph.D., za profesionální a vlídné vedení této diplomové práce. Poděkovat bych chtěla i všem, kteří mě podporovali během mého studia.

Obsah

Úvod.....	7
1 Východiska.....	10
1.1 Normativita.....	10
1.2 Právní jazyk.....	11
1.3 Interpretace.....	13
2 Jazykový výklad per se	16
2.1 Pojem jazykového výkladu	16
2.2 Charakteristika jazykového výkladu	18
2.3 Metody jazykového výkladu	19
2.3.1 Model tří oblastí významu pojmu	19
2.3.2 Integrální zásady jazykového výkladu	20
2.3.3 Techniky jazykového výkladu	20
2.4 Textualismus	21
2.5 Vztahy a hranice s některými metodami výkladu	22
2.5.1 Logický výklad.....	22
2.5.2 Systematický výklad	24
2.5.3 Jazykový výklad a teleologický výklad.....	25
2.6 Dotváření práva	29
2.6.1 Teleologická redukce	29
2.6.2 Analogie	29
2.7 Vztah jazykového výkladu k doslovnému znění normativního textu	30
3 Limity a nevyužití možnosti.....	31
3.1. Limity	31
3.1.1 Jazykový výklad a principy a zásady	31
3.1.2 Statická teorie právní interpretace	32
3.1.3 Omezení jazykového výkladu v kontextu práva EU	33
3.2 Nevyužití možnosti.....	34
3.2.1 Zlepšení normotvorby – legislativní technika	34
3.2.2 Lingvistické a literárněvědní přístupy k výkladu.....	36
3.2.3 Kánony výkladu	37
3.2.4 Systém moderní logiky.....	39
3.2.5 Umělá inteligence.....	41
3.3 Obhajoba jazykového výkladu	42

Závěr.....	44
Seznam použitých zdrojů.....	47
1 Seznam použité literatury	47
2 Seznam použitých internetových zdrojů	51
3 Seznam použitých právních předpisů.....	52
4 Seznam použité judikatury	52
5 Seznam ostatních zdrojů.....	52
Jazyková metoda interpretace (limity a nevyužité možnosti)	53
Linguistic method of legal interpretation (limitations and unexploited potentialities)	54

Úvod

Tato diplomová práce pojednává o metodě jazykového výkladu a o jejích limitech a nevyužitých možnostech. Toto téma je vybráno s ohledem na jeho aktuálnost, neboť tematika jednotlivých výkladových metod je sice stále přítomná vzhledem k nutnosti právo vykládat, avšak recentně se stále častěji vede diskuze nad povahou jazykového výkladu, který je ve světle teleologické metody představován jako neplnohodnotná metoda, která ke svému fungování potřebuje propojení s jinými metodami. Důležitým milníkem v tomto názorovém proudu je usnesení Ústavního soudu, vzpomenuť v kapitole 2.1 Pojem jazykového výkladu, které považuje jazykový výklad za pouhé „prvotní přiblížení“¹. Zkoumáme tak otázku, zdali tomu tak skutečně je, nebo je jazykový výklad neprávem odsunován na „vedlejší kolej“. V průběhu celé práce se snažíme dokázat tezi, že jazykový výklad právě naopak představuje zcela plnohodnotnou metodu, která se dorovná svým významem teleologické metodě výkladu. K prokázání této teze jsou využívány postupy analyticko-deskriptivního výzkumu. V průběhu analýzy povahy a významu jazykového výkladu jsou také kladeny v teoretické rovině otázky, které upozorňují na možné limity a nevyužití možnosti této zkoumané metody. Pro doplnění teoretických poznatků a zodpovězení průběžně kladených otázek ohledně jazykové metody výkladu je věnován prostor právě oněm limitům a nevyužitým možnostem, které podtrhávají celostní rozbor této metody. Celkovým cílem práce a sledovaným přínosem je podpora zkoumané metody tak, aby byly opětovně připomenuty její kvality a charakteristiky, které jsou dle autorčina soudu odsouvány a zapomínány. Ovšem za současného poukázání na nedostatky, které jsou s touto metodou spojeny. Pokusíme se tak o vytvoření vyčerpávajícího obrazu o pojednávané metodě.

V první části Východiska je upřena pozornost na normativitu, která prostupuje celý systém práva a vymezuje jeho regulatorní povahu. Právě kvůli tomuto fenoménu se vůbec soustředíme na výkladové metody a interpretaci jako celek, neboť je třeba v právním státě odpovídat na otázku *quid iuris*. Důležitým bodem také je pochopení jazyka, ve kterém je právní norma komunikována svým adresátům, proto dalším navazujícím východiskem je rozbor právního jazyka. Tato zvláštní kategorie se vyčlenila z obecného jazyka a má svá specifika, která je třeba respektovat a vědomě užívat vzhledem k úzkému sejetí s jazykovou metodou výkladu. Posledním základním východiskem je pak interpretace, která stojí mezi právním předpisem a normou samotnou. Důležité je definování rozsahu interpretace, resp. její povahy, neboť od toho se odvíjí přístup k jednotlivým interpretačním metodám, které tak v různém pojetí rozsahu interpretace nabývají odlišného

¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

významu. V této části ozřejmíme interpretaci v pojetí *sensu largissimo*, *sensu largo*, *sensu stricto* a *sensu strictissimo* a poukážeme na rozdílné přístupy zmíněných pojetí k jednotlivým metodám.

V druhé části nazvané Jazykový výklad *per se* se budeme postupně zabývat vlastní povahou této výkladové metody a jejími typickými technikami. Pro počáteční uchopení je věnována analýza tomu, jak představují tuto metodu učebnice českých právnických fakult a které příznačné atributy obsahuje. Od základního zaměření na sémantiku a syntaxi bude pozornost přeměřována na jednotlivé metody a techniky jazykového výkladu, které v sobě zahrnují koncept modelu tří oblastí významu pojmu, integrální zásady jazykového výkladu a techniky jazykového výkladu. Model tří oblastí významu pojmu představuje metodologický postup, kterým pomocí jazykového výkladu jednak rozlišujeme nalézání práva od jeho dotváření, ale také vymezuje pole pro užití dalších metod interpretace. Integrální zásady jazykového výkladu zkoumané Wintrem přináší rozbor jednotlivých zásad, které je třeba při užívání této metody brát v potaz. Mezi rozebírané zásady patří: výklad podle obecného jazyka, výklad podle legální definice, zásada terminologické jednoty a jednoznačnosti slov. Techniky jazykového výkladu pak vychází z kánonů výkladu a přináší podrobně rozpracovanou dogmatiku týkající se jednotlivých postupů. V části věnované těmto technikám se budeme soustředit konkrétně na techniku *in pari materia*, *noscitur a sociis* a *eiusdem generis*. V souvislosti se zkoumanou metodou je také důležité zahrnout teze směru právního myšlení, který je s metodou jazykového výkladu spjat, vysvětlíme proto základní myšlenky textualismu tak, aby bylo zřejmé, jakým způsobem a proč favorizuje dotčenou metodu.

V druhé části také vymežíme vztahy a hranice s jinými metodami interpretace, konkrétně se zaměříme na průniky s metodou logického a systematického výkladu, přičemž se budeme snažit dokázat, že tyto metody jsou neoddělitelnou součástí jazykového výkladu a není vhodné je vyčleňovat z jiného než propedeutického důvodu. Na tyto průniky navážeme vztahem jazykového výkladu s teleologickým výkladem, neboť tyto metody jsou v určitém smyslu stavěny do opozice, čímž rozkrývají své nedostatky navzájem. Vymezením tohoto konkurenčního vztahu tak lze snáze získat otázky o skutečných možnostech jazykového výkladu. Pokusíme se dokázat, že odmítání jazykového výkladu ve prospěch teleologického výkladu není namístě. Věnovat se budeme i dotváření práva, konkrétně teleologické redukci a analogii, neboť tyto postupy jdou proti jazykovému vyjádření normy a potírají tím jazykový výklad, ovšem tento v daném případě může posloužit jako korektiv k tomu, aby dotváření práva bylo skutečně jen výjimečnou situací zvláštního zřetele.

Ve třetí části pojmenované Limity a nevyužití možnosti rozebereme nejdříve limity, které jsou zcela příznačné pro metodu jazykového výkladu. Bude se tak jednat o ozřejmení vztahu

zkoumané metody vzhledem k principům a zásadám, na kterých stojí jednotlivé předpisy a právní řád jako celek. Učiněno tak bude pouze v obecné rovině, a nikoliv ke konkrétním principům a zásadám, jelikož lze vyvodit platné premisy a není třeba zacházet do nepotřebného detailu. Prostor bude též věnován statickému této metody, přičemž tato skutečnost je snad nejvíce kritizovaným prvkem a je nutno dodat, že ne neprávem. Další zkoumanou oblastí bude omezení jazykové metody interpretace v rámci rozrůstající se materie regulace pocházející z EU, kterou ze své povahy provázejí těžkosti spojené s překladem a mnoha jazykovými mutacemi daných předpisů. K nevyužitým možnostem je dle našeho soudu třeba přičítat zlepšení normotvorby a legislativní techniky, inspiraci lingvistickými metodami výkladu a kánony výkladu, kdy obojí je v české právní nauce z části pomíjeno. Dostatečně nevyužitou možností je také propojení se systémem moderní logiky, ze které může zkoumaná metoda v mnohém čerpat. V tomto kontextu bude také upozorněno na povahu tzv. zvláštní právní logiky, která s tradiční logikou nemá mnoho společného. Podstatnou nevyužitou možností, která je ovšem z části ještě spíše vizí *pro futuro*, je využívání umělé inteligence, která by mohla usnadnit postupy v právní praxi a přiblížit snáze právo i laikům. Závěrem bude uveden vlastní zhodnocení autorky na jazykový výklad s podpůrnými argumenty, které favorizují tuto metodu výkladu.

1 Východiska

Chceme-li blíže zkoumat jednotlivé metody interpretace práva a pochopit jejich podstatu, nemůžeme pominout základní východiska, která předurčují potřebu užívání těchto metod. Tyto předpoklady pak platí pro všechny metody obecně. V následujících podkapitolách proto bude věnován prostor krátkému představení těchto základních předpokladů tak, aby bylo možné rozkrýt jádro jazykového výkladu a představit jeho limity a nevyužité možnosti. Logickým začátkem musí být zmínka o normativitě jako stěžejním prvku práva, která dává vzniknout nutnosti zjišťovat obsah právních norem. Navazujícím představovaným bodem je jazyk, zejména pak právní jazyk, ve kterém jsou normy komunikovány jejich adresátům. Tento bod je zcela klíčový, jelikož jazykový výklad je ze své podstaty úzce spojen právě s použitými jazykovými prostředky a mnohé nevyužité možnosti a limity se týkají právě jazyka. Stručný úvod také nelze opomenout u fenoménu interpretace jako celku, neboť jazykový výklad je její dílčí součástí. Krátké představení interpretace již zcela konkrétně napomůže uchopit povahu výkladových metod. V průběhu přibližování těchto východisek budou nastíněny též některé otázky související se zkoumanými tezemi, na které budu odpovídat v následujících kapitolách.

1.1 Normativita

Avizovaným prvním východiskem, které přiblížím, je normativita. Normativita představuje základní opěrný bod a samotnou podstatu práva. Tato kvalita sama o sobě není exkluzivní. Nepostačuje tak k vymezení a odlišení práva tím způsobem, aby nebylo možno jej zaměnit za jiný systém pravidel. Pro provedení takové definice, která by obsahovala odlišení od jiných systémů pravidel, je třeba sáhnout i po dalších attributech. Ovšem nerozporovatelná přítomnost této kvality již naznačuje, jakým způsobem právo dynamizuje společnost samu, tedy že určuje, co má být. Základem každé normy tak musí být preskriptivní charakter², norma určuje, co je pro normotvůrce chtěné a co nikoliv.³

Je-li smyslem normativity regulovat procesy a stavy ve společnosti, musí pak právo být zpřístupněno jejím členům, aby se mohli s žádoucím stavem vůbec seznámit. Jednotlivá pravidla by tak v moderním světě měla být dostatečně přístupně zachycena tak, aby bylo možné kdykoliv

² Jak již bylo naznačeno výše, mimo tento esenciální prvek právních norem, existují i prvky další, které dále blíže charakterizují právní normu. V následujícím textu však tyto prvky úmyslně pomímám, jelikož těžištěm a východiskem tezí, které se snažím v této práci přiblížit, je velmi úzce spojeno se zjišťováním toho, co má být. Analýza ostatních prvků by tak v této práci byla bezpředmětná.

³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 29.

jejich obsah podrobit zkoumání. V rámci kontinentální Evropy jsou nosičem právních norem, resp. pramenem práva, právní předpisy. Veškeré právní předpisy⁴ jsou pochopitelně vyjádřeny v jazykové podobě, tedy skrze základní mezilidský komunikační prostředek. Příklonem k právním předpisům tak navazujeme v kontinentálním typu práva na římsko-právní tradice, které kladou důraz na psané právo, které je soudcem nalézáno a nikoliv tvořeno.⁵ Nelze se však spoléhat na to, že právní předpisy beze všeho obsahují vyčerpávající výčet pravidel, neboť „[s]oučástí práva je fundament v podobě právních principů, hodnot a doktrín, které nemusejí být explicitně zakotveny v psaném právu, ale mohou se vyskytovat v činnosti různých aktérů jako součást jejich předporozumění právu.“⁶ Může ale jazykový výklad sám o sobě postačovat k rozkrytí oněch principů a hodnot? Na tuto otázku se pokusím odpovědět v následujících kapitolách.

Chceme-li se dobrat obsahu právní normy a nalézt tak právo, potřebujeme se nejdříve zabývat jazykem, ve kterém je norma vyjádřena. Neboť jazyk slouží k propojení normy s jejími adresáty, což je nenahraditelnou podmínkou pro její „vstup v život“.

1.2 Právní jazyk

Aby právo mohlo dostát svému účelu, je třeba ho komunikovat s jeho adresáty. Pro sdělování regulativních pravidel se proto v rámci přirozeného jazyka vyčlenila subkategorie tzv. právního jazyka, pomocí kterého jsou komunikovány skutečnosti týkající se práva jako celku a jeho částí.⁷ Při bližším zkoumání právního jazyka jej lze také dále vnitřně diferenciovat na další podkategorie, tzv. *jazyky druhé úrovně*.⁸ Funkcí právního jazyka je vyjádření norem vedle funkce informační (sdělovací).⁹ Přestože můžeme izolovat systém právního jazyka v teoretické rovině, jeho základem a nedílnou součástí je jazyk obecný, přirozený.¹⁰ Pravidla, která umožňují vzájemné porozumění mezi tvůrcem normy a jejím adresátem, vycházejí z jazykové zkušenosti a jako taková náleží pod

⁴ V kontextu celé práce je nutné uvést některé záležitosti na pravou míru, aby nevyvstávaly terminologické otázky či nedocházelo k zavádějícím tvrzením. V některých případech je používán pojem norma kvůli převládajícímu jazykovému úzu, přestože z teoretického hlediska norma může být pouze výsledkem interpretace a ostatní je pak právní předpis.

⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice, s. 92-94.

⁶ GERLOCH, Aleš, Katarzyna ŽÁK KRZYŽANKOVÁ a kol. *Účel a funkce práva. Norma, ideál, realita*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 69.

⁷ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 51.

⁸ CVRČEK, František. Právní jazyk a jeho styly z hlediska kvantitativního. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2009, č. 5, s. 449-466. K tomu také srov.: MARŠÁLEK, Pavel. *Právo a společnost*. Praha: Auditorium, 2008, s. 72-73.

⁹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 286.

¹⁰ K tématice toho, zda je právní jazyk nutně spojen s jazykem spisovným blíže: ŠKOP, Martin. Jazyková metoda interpretace práva – důvod k nejistotě? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 285-299.

sféru jazykovědy.¹¹ Tímto propojením, resp. bytím jedním, je zaručeno široké porozumění mezi adresáty, kteří tak nemusí disponovat určitým speciálním jazykovým aparátem, je tak zaručen stěžejní axiom právního státu, tedy srozumitelnost práva.¹² Tato srozumitelnost je ovšem diskutabilní, jelikož svět práva představuje sféru vystavěnou na vlastní dogmatice a vlastních pravidlech. Totéž přibližuje Žák Krzyžanková, totiž že „[...] i když bude určitý právní předpis po jazykové stránce „jasný“, neznamená to bez dalšího, že provedení interpretace na direktivní úrovni bude pro laika snadné, a že tedy bude schopen dospět k interpretačnímu závěru, k němuž by se přiklonila i právní doktrína, resp. ad hoc rozhodovací orgán.“¹³ Knapp v tomto ohledu připomíná, že přestože laici bez větších obtíží mohou pochopit text normy, podstata a souvislosti právních institutů jim zůstanou úplně či částečně skryty.¹⁴ Relativita srozumitelnosti práva se však netýká pouze laiků, pro „právní profesionály“ může nastávat stejný problém, byť v daleko menší míře. Neboť v současné právní hypertrofii se volá po stále větší specializaci, bez které mnohdy nelze dostatečně obsáhnout dotčené odvětví, pročež pak existují určitá omezení v porozumění jiným odvětvím.

S užíváním obecného jazyka se též váže jeho neurčitost. Požadavky na právní jazyk spočívají v jeho jednoznačnosti, konstantnosti a srozumitelnosti a normotvůrce by je měl respektovat.¹⁵ Ovšem jedná se o jakýsi nedostižný ideální typ¹⁶, kterému se v různých normách normotvůrce více či méně přiblíží. Navíc: přesnost jazyka se netýká pouze právní terminologie, nýbrž i stylistiky, syntaxe a gramatiky.¹⁷ Limity obecného jazyka jsou tedy zřejmé – užívané pojmy nemusí být dostatečně ostré samy o sobě a jejich ostrost snižuje barvitost obecného jazyka v podobě polysémie. Také nevhodná syntax může pohnout s významem jinak vhodně zvolených pojmů. Kamenem úrazu může být nepozornost či nedůslednost normotvůrce, která se dříve či později v hypertrofovaném světě práva dostaví. Uvědomíme-li si veškeré nedostatky užívání obecného jazyka, je nasnadě otázka, jak tyto nedostatky co nejvíce eliminovat. Zajímavá je zajisté myšlenka vytvoření celistvého právního jazyka. V hypotetickém případě vlastního definičního slovníku

¹¹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy právní učebnice, s. 89.

¹² Tamtéž, s. 91.

¹³ ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna. *Právní interpretace - mezi vysvětlováním a rozuměním*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 17-18.

¹⁴ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). *Státní správa*, č. 4, 1978, s. 17. In HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 285.

¹⁵ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 101-102.

¹⁶ Shodně HOLLÄNDER, Pavel. Savignyho paradigma v době dekonstrukce práva. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 39.

¹⁷ HOLLÄNDER, *Filosofie práva*, 2012, op. cit., s. 285.

zákonodárce by ovšem vedle aplikační bezproblémovosti vystupovala ruku v ruce nesrozumitelnost pro mnohé adresáty, tím pádem by byl založen rozpor s požadavkem právního státu, čímž se tento koncept stává nemyslitelným.¹⁸ Otázkou pak v tomto případě zůstává, zda normotvůrce dostatečně využívá možnosti, které mu dává právní jazyk a přistupuje k tvorbě norem svědomitě. Můžeme se tázat, zdali metoda jazykového výkladu není ochromena již od samotného počátku nedůsledností normotvůrce a nenabízí-li zlepšení procesu vytváření norem další možnosti užití jazykového výkladu. I tuto tezi se pokusím v následujících kapitolách rozpracovat.

Přiblížením právního jazyka, resp. nedostatků obecného jazyka, se opět dostáváme blíže ke zkoumanému. Známe-li limity komunikačního prostředku, ve kterém jsou normy sdělovány, a nedokážeme-li tedy z různých důvodů vytvořit zcela dokonalý právní řád, který bude bez jakéhokoliv vnitřního nesouladu, a spoléháme-li se na obecný jazyk, musíme poté následovat parémii z pera Petera Häberle, totiž že „[n]eexistují žádné právní normy, existují toliko interpretované právní normy.“¹⁹ K dosažení kýženého výsledku, tedy zjištění toho, co má být po právu – *quid iuris* – se musíme spolehnout na interpretaci práva.

1.3 Interpretace

Pokračováním na cestě k zjištění odpovědi na otázku *quid iuris* je tak interpretace. V této kapitole se pokusím vymezit základní přístupy k interpretaci a pokusím se vystihnout její podstatu. Interpretace představuje ukotvení mostu, který představuje jazykové vyjádření, mezi právní normou a jejím adresátem.²⁰ V tomto duchu lze připomenout poučku *aplicatio vita regulae est*, která samozřejmě dalekosáhle překračuje rámec práva a právní vědy a uplatní se ve všech systémech pravidel obecně. Nicméně připomíná, že bez aplikace norma nefunguje. Ovšem k tomu, aby bylo možné normu aplikovat, je třeba jí porozumět, k čemuž dopomůže právě interpretace.

Proto je tedy třeba věnovat náležitou pozornost metodám a systematickým interpretace, bez které by nebylo možné uvádět normy v jejich život. Lze si stěžít představit aplikaci práva bez toho, aby byl text normy interpretován, jelikož jak připomíná Škop „[n]elze uzavřít text, ačkoliv by si to normotvůrce přál, ale vždy je znovu a znovu interpretován adresátem v nových souvislostech často zcela odlišných od úmyslu normotvůrce.“²¹ Samotná interpretace ovšem nemusí sloužit pouze k aplikaci práva, nýbrž uplatní se i pro jiné způsoby realizace práva. Také nemusí sledovat pouze

¹⁸ MELZER, op. cit., s. 91.

¹⁹ HÄBERLE, Peter. In HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 283.

²⁰ O filozofické povaze interpretace Srov. GADAMER, Hans Georg. *Text a interpretace*. *Reflexe*. 2000, (21).

²¹ ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 70.

praktické cíle, ale poslouží i potřebám pedagogickým či vědeckým.²² Jakkoliv jednoduše se může koncept interpretace práva jevit mimo právní svět, jedná se o nesmírně komplikovaný a komplexní jev, který nadále zůstává předmětem bádání mnohých právníků. Teorie interpretace práva jsou rozebírány neustále a zanechávají mnohé čtenáře zmatené.²³ Samotný pojem interpretace je obestřen různými přístupy, které ústí z rozdílného přístupu k objektu interpretace, definice poté ze samé podstaty nejsou a nemohou být shodné – lze tak rozlišovat čtyři základní významy tohoto pojmu.²⁴ Shodně funkci interpretace je třeba přiblížit skrze širší výčet, a nikoliv pouze vymezením jediné funkce.

Interpretace v pojetí *sensu largissimo* představuje téměř všeobjímající přístup k interpretovanému předmětu, který zahrnuje různorodé faktory objevující se při realizaci práva jako například sociologické, psychologické a politické motivy. Takto široký přístup je příznačnější pro vnější pozorovatele práva, tedy neprávnický. Interpretace *sensu largo* značně zužuje objekt interpretace a přistupuje již pouze k literě, kterou pojímá v celém rozsahu, tedy odmítá, že cokoliv z daného textu by nepodléhalo výkladu, přiznává rovněž exegetovi aktivní roli v spoluutváření práva. V dalším navazujícím přístupu k interpretaci, tedy v interpretaci *sensu stricto*, vnímáme těžiště tohoto pojetí interpretace v situacích, kdy vyvstanou pochyby o významu textu a je tedy nutné uchýlit se k vědomému kognitivnímu procesu (výkladu), který tyto pochyby má odstranit. Tento přístup stojí v opozici k interpretaci *sensu largo*, jelikož považuje mnohé části textu za jasné, tedy nepodléhající interpretaci. Za interpretaci *sensu strictissimo* lze považovat postupy, které normotvůrce přikazuje k použití.²⁵ Tyto koncepce právní interpretace mají své pojmové ekvivalenty: výklad *sensu largissimo* je označován též jako duchovědný (humanistický), výklad *sensu largo* lze nalézt v literatuře též jako derivativní výklad, a nakonec výklad *sensu stricto* nazýváme též jako vyjasňující výklad.²⁶

V souvislosti s objektem interpretace, dle kterého byla představena škála tohoto pojmu, je vhodné zmínit, že Gerloch rozlišuje primární a sekundární objekt. Za primární objekt je považován normativní právní text a pod sekundární objekt lze podřadit hodnoty, principy, judikaturu, doktrínu atp.²⁷ Hlouch naproti tomu uvádí jako objekt interpretace jazykové skutečnosti, které vnímá ve dvou rovinách, tedy roviny *questiones iuris* a *questiones facti*.²⁸ Objekt interpretace práva úzce

²² GERLOCH, op.cit., 2013, s. 128.

²³ SCALIA, Antonin a Bryan A. GARNER. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. St. Paul, MN: Thomson/West, 2012, s. 15.

²⁴ ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, 2019, op. cit., s. 9.

²⁵ Tamtéž, s. 9-37.

²⁶ HLOUCH, op. cit., s. 36-39.

²⁷ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 130-131.

²⁸ HLOUCH, op. cit., s. 24-27.

souvisí s pojetím interpretace představeným výše. Sekundární objekt tak bude spíše spojen s interpretací *sensu largissimo* a *sensu largo* a interpretace *sensu stricto* a *sensu strictissimo* se bude soustředit zejména na primární objekt interpretace.

Pro adekvátní uchopení pojmu interpretace je třeba vymezit její funkce. K funkcím interpretace přiřazuje Knapp funkci kognitivní a explikativní, přičemž kognitivní funkce má poznávací charakter a explikativní funkce se omezuje na vysvětlování nejasného. Tyto funkce též dává do časové souvislosti, kdy poznávací funkce předchází v právní teorii funkci explikativní.²⁹ V třísložkovém schématu základních funkcí interpretace rozlišuje Gerloch funkci heuristickou, mocenskoorganizační a argumentační, které fungují v úzké spojitosti a navzájem se ovlivňují. Heuristická (hermeneutická) funkce v sobě nese samotné poznání a porozumění, mocenskoorganizační funkce naproti tomu umožňuje sjednocovat aplikační praxi tím, že určitým subjektům je přiznána pravomoc podávat závazný výklad. Konečně argumentační funkce hraje praktickou roli při řešení sporů, interpretace je nedílnou součástí právní argumentace.³⁰

V této práci vycházím z pojetí interpretace *sensu largo*, které považuji za správné, jelikož se plně ztotožňuji s tezí Baraka, totiž že „každý text vyžaduje interpretaci a jen ta nám může říci, zda je text jasný.“³¹ Obdobně smýšlí též Pelikánová, která tvrdí, že „[i] nejjednodušší norma musí být interpretována, přestože někteří autoři se snaží pojem interpretace omezit jenom na obtížnější případy.“³² Nepodrývám tak však obecnou platnost premisy *clara non sunt interpretanda*, pouze se domnívám, že výklad záležitostí *non clara* je dalším výkladem v pořadí, tedy že právní text podrobujeme řetězci interpretace, který počíná tím, že určité věci rozumíme „intuitivně“, tedy bez vědomého užití výkladových metod. „Intuitivní“ porozumění ovšem dle mého soudu v sobě zahrnuje výkladové metody užití nevědomky a mělo by tím pádem být považováno za interpretaci. Přijetí tohoto teoretického východiska značně determinuje přístup k jednotlivým metodám, kdy zvláště favorizuje jazykový výklad, který jinak při nazírání na interpretaci v kategorii *sensu stricto* ztrácí část své funkčnosti.

Doposud zmíněná paradigmatata lze zajisté vztáhnout i k jazykovému výkladu jako jedné části celku, domnívám se tak z důvodu toho, že vnitřní diferenciací interpretace pouze rozkrývá obsah daného pojmu a blíže ho specifikuje, nicméně výklad vždy funguje jako celek.

²⁹ KNAPP, 1995, op. cit., s. 168-169.

³⁰ GERLOCH, op.cit., 2013, s. 128-130.

³¹ BARAK, A. Purposive Interpretation in Law. In HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 39. Tento text uvádí Hlouch v poznámce.

³² PELIKÁNOVÁ, Irena. Rozum, právo a interpretace. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 12, s. 23-31.

2 Jazykový výklad per se

V této kapitole se podrobněji zaměřím na metodu jazykového výkladu, který se pokusím nejprve teoreticky vymezit. Zabývat se budu též jednotlivými technikami či vnitřními pravidly příznačnými pro metody tohoto druhu výkladu. Zmínku věnuji také textualismu, který jakožto směr právního myšlení je s touto metodou interpretace nerozlučně spjat. Uchopit podstatu napomůže komparace s dalšími metodami, které mohou mít se zkoumanou metodou zásadní průniky. V podkapitole Vztahy a hranice přiblížím vztah jazykového výkladu s výkladem logickým a systematickým a zvláštní pozornost budu věnovat vztahu s teleologickým výkladem. Krátkou poznámku též věnuji dotváření práva a vztahu jazykového výkladu k doslovnému znění normy.

2.1 Pojem jazykového výkladu

Jazykový výklad řadíme ke standardním metodám interpretace práva a to vedle výkladu logického a systematického. Stojí tak v množině, kterou je třeba užít při každé interpretaci práva.³³ Nad to lze o tomto výkladu uvažovat i jako o jakési metametodě, jelikož tvoří prvotní gnoseologický krok, neboť bez prostého přečtení textu nelze nikterak dovozovat jeho smysl. Tuto kvalitu jazykového výkladu lze chápat různě. Může sloužit jako přemostění k možnosti využití dalších interpretačních metod, přičemž sama o sobě poslouží pouze v jednodušších případech.³⁴ V tomto pojetí se sice odráží naprostá nepostradatelnost této metody, zároveň je však považována za jaksi bezzubou vzhledem k případům, které nejsou pouze jednoduché³⁵. Takto vnímá jazykový výklad Melzer, podstatou jazykového výkladu má být vymezení hranic další interpretaci.³⁶ Nabízí se však otázka, zda tyto přístupy nejsou skutečně daleko více pouhou direktivou než skutečným odrazem reality. Je zde totiž patrná disonance mezi metodologickými přístupy k interpretaci práva a skutečným fungováním výkladových metod v praxi. Zatímco existují kvalitně propracované nauky o výkladových metodách, které stojí na neochvějných filozofických základech, právní praxe mnohdy používá tyto metody k dotváření práva a nikoliv jen k „pouhé“ interpretaci. Ohýbání různých metodologií tímto způsobem rozostřuje hranici mezi nalézáním a dotvářením práva, jak bude upozorněno též v následujících podkapitolách.³⁷

³³ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 134.

³⁴ PROCHÁZKA, Radoslav. KÁČER, Marek. *Teória práva*. 2. rozš. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 236.

³⁵ Relativita toho, které případy lze považovat za jednoduché a které za tzv. hard cases v GERLOCH, Aleš. TRYZNA, Jan. Závaznost právních textů při interpretaci a aplikaci práva soudy a argumentace *lege artis*. In GERLOCH, Aleš a Michal TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století – sv. 2*. V Praze: Karolinum, 2010, s. 27-34.

³⁶ MELZER, op. cit., s. 96-97.

³⁷ Obdobně GERLOCH, TRYZNA, 2010, op. cit. s. 39.

V duchu potřeby spojení jazykového výkladu s dalšími metodami judikuje i Ústavní soud ve svém již dobře známém Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97. Brezina jde v kritice této metody až na pomyslnou hranici dekonstrukce, kdy názornými příklady ilustruje, že jazykový výklad neobstojí ani při výkladu Ústavy České republiky.³⁸ V protikladu výše nastíněného se však i nabízí přemýšlení o jazykovém výkladu v intencích určité supermetody, která pokrývá valné množství provedených výkladů. Občasná nutnost užití jiných metod může být způsobena zvláštní povahou daného případu či nedůsledností tvorby práva, a nikoliv tendencí využívat metodologie ve svůj prospěch či nedostatečností zkoumané metody. Škop v tomto kontextu uvádí, že „není důvod odmítat jazykový výklad jen proto, že existují případy, ve kterých je text víceznačný, nesrozumitelný či jinak problematický.“³⁹ Žák Krzyžanková jde ve svém bádání dále a nastiňuje oblasti, ve kterých bude spíše nutné uchýlit se k nadstandardním metodám kvůli vlastní povaze daných právních odvětví – tedy zejména v otázkách ústavních a evropských, či v právu hospodářské soutěže a právu na ochranu osobnosti – oproti oblastem profilujícím se ukládáním mnohých povinností a spadajícím pod ohraničené celky (trestní právo, daňové právo).⁴⁰ Demaskuje tak možné vnitřní zákonitosti, skrze které je také třeba hledět na metody interpretace.

Jazykový výklad patří k hlavním metodám v instrumentáriu tzv. statických teorií interpretace práva, které ze své podstaty akcentují právní jistotu.⁴¹ Rozdělení interpretačních metod na statické a dynamické ve formální rovině kopíruje členění na standardní a nadstandardní metody, nicméně zatímco první dělení odráží vztah těchto metod k aplikaci práva, druhé se vztahuje k právní heuristice. Rozlišování taktéž kopíruje kritérium základních hodnot zohledněných v interpretaci.⁴² Propojení právní jistoty se statickými metodami odráží skutečnost, že flexibilita těchto metod není na takové úrovni, aby beze všeho dokázala přilnout k proměnám společnosti a kopírovala jejich aktuální tendence. Podporuje však prvek stability a předvídatelnosti práva, které lze bez nadsázky také označit za základní axiomy právního řádu. Naproti tomu však rovněž jako základní axiom stojí na stejné úrovni také materiální spravedlnost, která je naopak

³⁸ BREZINA, Peter. K jazykovému výkladu na příkladu ústavních pravomocí prezidenta republiky. *Jurisprudence*, 2014, č. 4, str. 24–30.

³⁹ ŠKOP, Martin. Některé techniky jazykové metody interpretace práva. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2017, č. 9, s. 770-782.

⁴⁰ ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, 2019, op. cit., s. 86.

⁴¹ Tamtéž, s.84-87.

⁴² WRÓBLEWSKI, Jerzy. Legal Reasoning In Legal Interpretation. *Logique et Analyse* 12, no. 45 (1969): 3-31 [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/44083553> [cit. 2024-03-12].

spojena s dynamickými metodami interpretace.⁴³ Tyto a další základní axiomy právního řádu se pak poměřují v každém individuálním případě jedinečně.⁴⁴

2.2 Charakteristika jazykového výkladu

Podíváme-li se blíže na intenzi jazykového výkladu, zjistíme, že samotné vymezení není jednoznačné a související terminologie není používána zcela jednotně. Prvotně zběžně prozkoumejme, jakým způsobem o tomto fenoménu informují materiály určené ke studiu na právnických fakultách a fakultách souvisejících oborů. Kupříkladu Gerloch ve své učebnici *Teorie práva* hovoří o jazykové metodě též jako o gramaticko-sémantické. Samotná metoda se poté vypořádává se syntaxí, gramatikou a sémantikou.⁴⁵ Poněkud menší prostor je věnován metodám výkladu v Knappově učebnici *Teorie práva*, navíc se zde užívá pojmu gramatický výklad. Gramatický výklad zde představuje analýzu skrze gramatiku, resp. pravopis.⁴⁶ Obdobně jako Gerloch referuje o jazykovém výkladu slovenská učebnice *Teória práva*. Gramatický výklad zde spočívá v užití pravidel syntaxe, etymologie, stylistiky a dalších.⁴⁷ Harvánek ve své učebnici *Teorie práva* uvádí: „[p]ři jazykovém výkladu se vychází ze základních pravidel gramatických, morfologických a syntaktických (mluvnická stavba vět, skloňování, časování, souvislosti mezi větami, větné vazby).“⁴⁸ Rozpor v samotné terminologii lze nejspíše částí přikládat časovým obdobím, ve kterých byla díla tvořena, částí také návaznosti na pojmy jazykovědy, které prošly vývojem v čase a které se též mohou různým autorům jevit z hlediska svého obsahu rozličně.

Přestože nejsou používány naprosto jednotné pojmy, lze s jistotou vymezit materiální jádro jazykového výkladu. Stěžejní funkci lze přiřknout sémantice. Tato kategorie se zabývá naukou o významu slov.⁴⁹ Též bez pochyb je v této metodě obsaženo zkoumání syntaxe. Syntax neboli skladba představuje nauku o větě.⁵⁰ Tyto dvě kategorie fungují v realitě v simultánní souvztažnosti, jelikož utvářejí v našich myslích celostní vjem. Z teoretického hlediska je však lze oddělit do dvou etap. V první etapě se soustředíme pouze na identifikování obsahu jednotlivých

⁴³ Shodně MARŠÁLEK, Pavel. Metodologie interpretace práva: Legitimní cíl nebo fixní idea? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s.119. MARŠÁLEK, Pavel. Antinomie v uskutečňování spravedlnosti a právní jistoty v soudobém právu. In GERLOCH, Aleš a Michal TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. V Praze: Karolinum, 2010, s. 67-75.

⁴⁴ STELMACH, Jerzy. Může být právní interpretace zárukou právní jistoty? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 140-142.

⁴⁵ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 134.

⁴⁶ KNAPP, 1995, op. cit., s. 170.

⁴⁷ PROCHÁZKA, KÁČER, op. cit., s. 236.

⁴⁸ HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 373.

⁴⁹ REJZEK, Jirí. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012, s. 595.

⁵⁰ Tamtéž, s. 655.

slov, která jsou v textu normy obsažena, tedy rozklíčovááváme, co to které slovo samo o sobě znamená. V navazující druhé etapě sledujeme vzájemný vztah jednotlivých pojmů navzájem a jejich postavení ve větě a konstruueme tak úplný obraz sdělení. V obdobném stylu poznáváme i větší celky, než jsou jednotlivé věty. Mimo úvahy nechme v tuto chvíli pojem gramatiky, který je v daných případech nejspíše používán v obecném smyslu a kombinuje tak prvky syntaxe i sémantiky, případně dalších jazykových kategorií. Samotný obsah a fungování jazykového výkladu jsou však širší, náležitou pozornost je třeba věnovat jednotlivým metodám a zásadám, které udržují pospolitost tohoto nástroje.

2.3 Metody jazykového výkladu

Logickým prvkem užívání jazykového výkladu je předporozumění v podobě ovládnutí jazykových pravidel, v nichž je norma sepsána. Pro zákonodárce je smysluplným postupem zajištění srozumitelnosti, z čehož lze usuzovat, že respektuje pravidla daného jazyka, nevyplyvávají jiný postup.⁵¹ Z dané teze lze opětovně dovést zcela klíčovou roli jazykového výkladu v systému výkladových metod. Melzer dále vhodně připomíná, že základní lingvistické direktivy jsou shodné pro zákonodárce stejně jako pro jiné komunikanty. První zohledněnou skupinou je slovní zásoba, druhou a následující gramatika, mimo v tomto kontextu patří jazyková pravidla neovlivňující význam textace.⁵² V tomto bodě lze tedy spatřovat podstatu předporozumění, kterou získáváme již samým užíváním daného jazyka od útlého dětství a která koresponduje s teoretickým vymezením jazykového výkladu výše. Právní teorie a praxe nicméně došla k metodologickému rozpracování daného výkladu dále, a vytváří tak nastavbu kategorií předporozumění. Mnohé poznatky byly také převzaty z filozofické hermeneutiky.

2.3.1 Model tří oblastí významu pojmu

Tento již zavedený a dobře známý koncept v tuzemsku přiblížil zejména Melzer který rozvinul teorie Hecka, Kramera a Bydlinského.⁵³ Podstata modelu spočívá v rozřazení případů do třech kategorií zavedených Phillipem Heckem, které následně zužují interpretační východiska a tím usnadňují následnou úplnou interpretaci. *In concreto* se jedná o jádro pojmu, které obsahuje bezrozporné případy, neurčitou část pojmu, která zahrnuje případy diskutabilní vzhledem ke své povaze, a nakonec oblast mimo rozsah pojmu, ve které se vyskytují případy nepodřaditelné pod daný pojem – tento model se ukazuje funkčním i pro větší celky.⁵⁴ Tato dogmatika se nutně uplatní

⁵¹ MELZER, op. cit., s. 88.

⁵² Tamtéž, s. 88.

⁵³ WINTR, Jan. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013. Studie (Auditorium), s. 45.

⁵⁴ MELZER, op. cit., s. 96-100.

pro určení vztahu mezi textací normy a normou vlastní, tedy rozkrývá restriktivní, adekvátní a extenzivní výklad, ve stejném duchu pak odděluje interpretaci práva od jeho dotváření.⁵⁵ Nicméně tento model jako takový lze vnímat právě jako metodologické postupy, nikoliv jako plnohodnotnou metodu – podstatu této teze variuje také Melzer v mnoha pasážích svého díla.

2.3.2 Integrální zásady jazykového výkladu

Poněkud návodnější je strukturování zásad jazykového výkladu zpracované Wintrem, jelikož přináší čtyři explicitně vyjmenované a popsané zásady, které jsou navíc podepřeny judikatorními nálezy. Jádrem jazykového výkladu je princip doslovného výkladu opřený o § 2 občanského zákoníku⁵⁶, který je nutno dále rozvíjet souvisejícími metodami.

a. zásada výkladu podle obecného jazyka

Tento imperativ odráží skutečnost, že normy jsou komunikované skrze obecný jazyk, aby bylo dosaženo všeobecné srozumitelnosti, stejným způsobem je tedy nutné k nim přistupovat při jejich výkladu. Obvykle soudce termíny vykládá tak, jak jim rozumí ze své znalosti obecného jazyka, zřídka se opírá o lexikologický výklad.

b. zásada výkladu podle legální definice

Z opačné strany je ovšem přechází zásada limitována legálními definicemi, které její využití omezují. Vyjádří-li zákonodárce zájem specifikovat určitý termín, musí být v souladu s tím vykládán.

c. zásada terminologické jednoty (zákaz synonymického výkladu)

Při interpretaci práva je nutno vnímat úmyslnou volbu pojmů a nepřepokládat jejich synonymické vztahy. K tomu shodně Melzer přispívá argumentací o racionálním zákonodárci.⁵⁷

d. zásada jednoznačnosti slov (zákaz homonymického výkladu)

S předchozí zásadou úzce souvisí žádoucí eliminace polysémů a homonym. Zákonodárce by měl k této problematice přistupovat zvláště citlivě. Tedy s jistou opatrností se lze spolehnout i na tuto metodu.⁵⁸

2.3.3 Techniky jazykového výkladu

Mezi pravidly jazykového výkladu lze nalézt i direktivy, které sice daleko spíše svou povahou odpovídají intuitivním postupům, nicméně lze je dostatečně teoreticky zarámovat. Takovými

⁵⁵ WINTR, 2013, op. cit., s. 45-46. a MELZER, op. cit., s. 100-103.

⁵⁶ Srov. § 2 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu.“

⁵⁷ MELZER, op. cit., s. 93.

⁵⁸ WINTR, 2013, op. cit., s. 49-58.

technikami mohou být například *expressio uniun, noscitur a sociis, esjudem generis, in pari materia*. Jejich vědomé užívání či pojmenování může vhodně posloužit pro následnou argumentaci, ale též i jako prevence proti svévolné interpretaci.

a. in pari materia

Tato zásada velí hledět vždy na text jako celek a nepodléhat atomizovanému vidění. Samotnou literu je poté nutné vykládat v souladu s koherentním celkem, jako je právní předpis, jednotlivé odvětví či právní řád. Z této techniky též vyplývá respekt k použitým výrazům či větným celkům, které jsou použity s určitým úmyslem, tedy použití jiného prostředku znamená vůli přiřadit věci odlišný význam. Též je v této technice obsažen axiom, který zaručuje, že v textu jsou přesně záležitosti, které mají být upraveny, a nikoliv neupotřebitelná sdělení.

b. noscitur a sociis

Je nutné vycházet z dokázané skutečnosti ozřejmující to, jak interpreti vnímají a omezují významy slov vzhledem k jejich *bezprostřednímu textovému okolí*. Lze očekávat, že spojením více slov v daném celku dochází k jejich vzájemnému ovlivňování. Racionální normotvůrce tak volí skladbu jazykových celků takovou, která je uspořádána vhodným a promyšleným způsobem. Proto je třeba dbát snahy o přiblížení významů pojmů, které spolu mají vzájemnou souvislost. V tomto kontextu je také zapotřebí připomenout význam názvů strukturujících text normy.

c. eiusdem generis

Existuje-li výčet čítající dva a více blíže určujících pojmů spojených s pojmem obecným, omezuje se význam daného obecného pojmu pouze na takový, který koresponduje s dříve či následně vyjmenovanými konkrétnějšími pojmy. Předpokladem pro použití této techniky je přesně určitelná kategorie, do které konkrétnější pojmy náleží.⁵⁹

2.4 Textualismus

Přestože nelze vždy spojovat myšlenkové proudy přímo s jednotlivými metodami, jelikož metody jsou pouze drobnou součástí těchto myšlenkových doktrín a v zásadě nad nimi lze uvažovat z nezájatého hlediska, neubráníme se spojení některých metod s konkrétními směry. Proto s jazykovým výkladem musí být představen alespoň krátce textualismus. Na tomto místě bude pak textualismus přiblížen z hlediska autorů pocházejících většinou ze Spojených států amerických, neboť tito se problematice věnovali velmi adresně a rozvíjeli mnoho podporujících teorií, aby textualismus v anglo-americkém systému práva mohl obstát. Textualistická větev je tak spjata se zámořskými autory, přestože obsah textualistických teorií je příznačný i pro kontinentální

⁵⁹ ŠKOP, 2017, op. cit., s. 770-782.

právní systém. Důležitým prvkem textualismu jsou také kánony výkladu (*Canons of construction*), které byly velmi podrobně rozpracovány teoretiky tohoto proudu v čele se Scaliou⁶⁰ a které stojí za povšimnutí vzhledem k jejich robustnímu pokrytí jednotlivých technik jazykového výkladu. V této oblasti vidím prostor pro další inspiraci týkající se možností jazykového výkladu, jak ukáží v následujících kapitolách.

Textualismus je směr, který se opírá při interpretaci výhradně o text normy, uchopuje pak skutečně jen to, co z normy přímo vyplývá.⁶¹ V současné době převládá směr tzv. moderního textualismu, který se snaží z části odříznout od své „staré školy“ a vytvořit tak více přijatelný přístup, který zohledňuje širší paletu okolností, tedy zohledňuje například i kontext normy.⁶² I textualisté tak stejně jako purposivisté berou v potaz účel zákona, avšak dobírají se ho skrze podrobné čtení textu.⁶³ Mezi argumenty proponentů tohoto přístupu patří zejména zaručení vysokého stupně objektivity. Rozhodování na základě textualistického přístupu je více transparentní, a díky tomu je i chráněno před ideologickými záměry, neboť pro dosazování vnějších účelů či důsledků není v tomto přístupu místo.⁶⁴

2.5 Vztahy a hranice s některými metodami výkladu

Zcela uchopit problematiku jazykového výkladu nelze bez představení příbuzných interpretačních metod, tj. zbývajících standardních metod výkladu. V následujících pasážích úmyslně pomímám odlišující kritéria, která hovoří ve prospěch oddělení těchto postupů od sebe, a zaměřuji se na jejich prolnutí. Snažím se tak podpořit význam a kvalitu jazykového výkladu, který častokrát v poslední době čelil snižování svého významu pro svojí konkurenční neschopnost vůči teleologickému výkladu. Přiznáme-li jazykovému výkladu též kvality logického a systematického výkladu a nebudeme-li na něj hledět jako na téměř vyprázdněnou metodu, získáme dle mého soudu techniku rovnocennou teleologickému výkladu.

2.5.1 Logický výklad

Mezi standardní výkladové metody je řazena též logická metoda výkladu, která má zahrnovat postupy formální logiky ukotvené již v antické filozofii. Jak však bude podrobněji rozebráno v kapitole 3.2.4. (Systém moderní logiky), lze sporovat původ logického výkladu

⁶⁰ Antonin Scalia patřil k významným soudcům Nejvyššího soudu Spojených států amerických.

⁶¹ SCALIA, GARNER, op. cit., s. 15-28.

⁶² MOLOT, Jonathan T. The Rise and Fall of Textualism. *Columbia Law Review* 106, no. 1 (2006): 1-69 [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4099460> [cit. 2024-02-15].

⁶³ SCALIA, GARNER, op. cit., s. 20.

⁶⁴ Tamtéž, s. 15-28.

v principech klasické logiky. Základními argumenty jsou především *argumentum e contrario*, *argumentum per eliminationem* a *argumentum a silentio legis*.⁶⁵ Zvolený výčet je úmyslně neúplný, pomineme-li relativitu úplnosti výkladových metod obecně. Tyto jednotlivé logické argumenty totiž lze určitou optikou vnímat nejvíce jako součást jazykového výkladu. Aplikují se totiž výhradně na literu normy, se kterou dále pracují. I v ostatních argumentech lze nalézt propojení s jazykovou metodou výkladu, nicméně přistupují k nim další skutečnosti, které Gerloch výstižně označuje jako „*axiologické elementy*“⁶⁶, protože je z následující argumentace vynechávám. Dle mého soudu lze jen těžko oddělit od samé podstaty jazykového výkladu situaci, při které vnímáme, že norma se nevztahuje na určitou záležitost zkrátka proto, že daná záležitost uvedena v textu normy není (*a. a contrario*, *a. per eliminationem*). Reverzně lze uvažovat o případu, kdy není existentní žádná norma, která by určitou skutečnost zakazovala (*a. a silentio legis*). Uvědomíme-li si skutečnou podstatu těchto argumentů, dovodíme, že z hlediska jazykového výkladu se jedná o tutéž situaci, přirozeně také ale musíme ponechat rozdělení vycházející z paradigmat tradiční formální logiky. Spojeným argumentem též je, že samostatná logická metoda sama o sobě bez úzkého napojení na sémantiku nemá význam.⁶⁷

Vyčlenění logického výkladu jako samostatné výkladové metody čelí v odborné právní literatuře široké kritice. Melzer například uvádí: „*Logická pravidla jsou pravidla správného myšlení. Proto je nezbytné respektovat je při každém výkladu, a proto není správné je považovat za samostatnou výkladovou metodu.*“⁶⁸ Obdobně nezařazuje do metodologie v recentním pojetí logický výklad jako zvláštní kategorii Sobek.⁶⁹ Hlouch připomíná, že většina autorů logický výklad nezmiňuje, či jej řadí k logicko-systematické metodě.⁷⁰ Proti vyčlenění logického výkladu jako samostatné metody hovoří poměrně silné argumenty, které se opírají i o souvislosti provázející zavedení těchto metod a jejich následný vývoj.⁷¹ Opačně lze však o jednotlivých metodách uvažovat jako o izolovaných kognitivních procesech, které je potřeba uskutečnit, je-li k normě přistupováno z pozice *tabula rasa*. Domnívám se, že zdánlivě nesmiřitelné přístupy k povaze logického výkladu mohou být zapříčiněny samotným postojem k právu tedy vnímáme-li právo spíše jako řemeslo, či jako svébytný svět postavený na vlastní dogmatice. Nutné je taky připomenout, že tzv. právní logika nevyužívá veškeré možnosti moderní logiky, které otevírají mnohé nevyužité možnosti. Zařadíme-li tedy logický výklad obsahující veškeré poznatky moderní

⁶⁵ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 134-136.

⁶⁶ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 136.

⁶⁷ HLOUCH, op. cit., s. 221.

⁶⁸ MELZER, op. cit., s. 128.

⁶⁹ SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008, s. 43 a násl.

⁷⁰ HLOUCH, op. cit., s. 221.

⁷¹ viz MELZER, op. cit., s. 128-129.

logiky pod výklad jazykový, získáme širší spektrum instrumentů, které nejsou doposud dostatečně využívány. Tuto tezi se budu snažit rozpracovat v následujících kapitolách.

Ponechejme stranou spor o vlastní individualitu logického výkladu a předpokládejme, že se nejedná o samostatnou metodu, vyvstává tak otázka, ke které metodě (a pokud vůbec) lze logický výklad přiřadit. Jak již bylo nastíněno výše, lze o logickém výkladu uvažovat v rámci jazykového výkladu. Tuto možnost se nabízí podpořit argumentem, že se logický rozbor aplikuje na text a jeho strukturu.⁷² Rozdílný názor však prezentuje Melzer, který řadí logický výklad pod metodu teleologického výkladu či pod argumenty nepřípustnosti dotváření práva.⁷³

2.5.2 Systematický výklad

Systematický výklad v sobě zohledňuje jazykový a logický kontext – právní řád funguje jako celek, a tudíž je nutné v tomto ohledu myslet na propojenost jednotlivých norem navzájem.⁷⁴ Možnost využití metody systematického výkladu je založena na úzu, který se promítá v samotné tvorbě legislativy, bezpochyby nalézáme již v historických obdobích tendenci k systematizaci právních předpisů a navazujeme na tuto dobrou praxi vlastními unifikovanými pravidly.⁷⁵ Ať už jsou tedy normy více či méně ideálním odrazem pravidel jejich tvorby, nelze nevnímat jejich kontextuálnost a nadále s ní nepracovat.

Systematický výklad lze chápat různě. V nejširším smyslu do něj lze zahrnovat i hierarchickou strukturu systému práva, tedy pravidla zohledňující právní sílu jednotlivých normativních právních aktů.⁷⁶ Domnívám se, že základní poučky typu *lex superior derogat legi inferiori* či *lex posterior derogat legi priori* jsou spíše opěrné body celého právního řádu umožňující jeho stabilitu než samotná výkladová pravidla, která umožňují poznání obsahu normy. Nicméně v širším kontextu je lze zařadit k systematické metodě. Zaměříme-li se však na systematický výklad v užším smyslu, užíváme nejčastěji kolizní pravidlo *lex specialis derogat legi generali*. Tato direktiva nalezne své uplatnění nejen v systematizovaných kodexech, ale i napříč právními předpisy. Povahu regulativu, tedy jedná-li se o obecné či zvláštní ustanovení, poznáváme též ze samotného textu normy. Opět se tudíž nabízí spojení systematického výkladu s jazykovým výkladem, který může sám v sobě obsahovat i systematické uvažování nad významem normy. Neboť jak připomíná Škop. „*jazyk je systém a slova je nutné chápat vždy v kontextu celého právního předpisu či právního odvětví.*“⁷⁷

⁷² Srov. GERLOCH, op.cit., 2013, s. 134.

⁷³ MELZER, op. cit., s. 129.

⁷⁴ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 136-137.

⁷⁵ MELZER, op. cit., s. 130-131.

⁷⁶ Srov. MELZER, op. cit., s.131-135. a GERLOCH, 2013, op. cit., s. 137.

⁷⁷ ŠKOP, 2017, op. cit., s. 770-782.

V nejužším významu systematického výkladu pro spojení s jazykovým výkladem hovoří i explikace pojmů, které jsou zařazeny na různých místech právního řádu, může se tak jednat o legální definice, výčty či pouhé kontextuální porozumění danému termínu vzhledem k ostatním sdělením obsaženým v různých normách. Nelze pominout ani nadpisy, rubriky a ostatní uvozovací sdělení, která napomáhají porozumění. Opětovně tak získáváme představu o významu jednotlivých slov skrze jazykový výklad, při kterém se neomezujeme pouze na izolované sdělení koncentrované na jednom místě. Mimo úvahy v tomto kontextu můžeme nechat povahu nadpisů, rubrik a jiných označení v duchu zásady *rubrica non est lex*, jelikož tyto pomáhají k výkladu dané právní normy i bez vlastní právní závaznosti. Melzer také vhodně připomíná význam částí mimo vlastní text normy pro model tří oblastí pojmů⁷⁸ a dále uvádí, že „[j]iž typicky výkladovou funkci plní nadpisy v případě, kdy jazykový význam interpretovaného ustanovení je nejasný, tj. při odstraňování sémantických nejasností.“⁷⁹ Tento bod vnímám jako problematický, neboť se domnívám, jak již plyne z výše nastíněného, že naopak součástí jazykového výkladu je komplexní uchopení materie a nelze tedy považovat zohlednění nadpisu za zvláštní postup vymykající se jazykovému výkladu. Hlouch k tomu uvádí, že „[s]amotný jazykový aspekt výkladu by bez zohlednění systematického aspektu výkladu zůstal jen pouhou nepraktickou „translační“ procedurou právních významů, avšak nikoliv právního smyslu, [p]roto se systematický aspekt výkladu neodmyslitelně pojí k jazykovému aspektu výkladu.“⁸⁰ Též Wintr spatřuje ve vyčlenění systematického výkladu spíše didaktické účely, k rozdílné intelektuální činnosti interpreta.⁸¹

2.5.3 Jazykový výklad a teleologický výklad

Pro dokreslení jazykového výkladu nelze vynechat jeho vztah s teleologickým⁸² výkladem. V recentní době totiž bývá stále častěji upřednostňována teleologická metoda výkladu, která reflektuje účel předpisu, a snaží se tak co nejlépe přimknout normu k momentálním potřebám společnosti. Interpret se pokouší dosíci smyslu či cíle normy ve spojitosti s okolnostmi její realizace, přičemž postupuje v rámci určité volnosti.⁸³ Hlouch sice řadí teleologický výklad ke standardním metodám interpretace, jelikož prvky teleologického výkladu mají uvozovat ostatní metody a mají v nich být implicitně přítomny⁸⁴, avšak klasické rozdělení jej řadí k nadstandardním

⁷⁸ Srov. MELZER, op. cit., s. 137.

⁷⁹ MELZER, op. cit., s. 138.

⁸⁰ HLOUCH, op. cit., s. 220.

⁸¹ WINTR, Jan. *Metody a zásady interpretace práva*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2019, s. 76.

⁸² Dále též synonymně používán pojem „purposivistický“.

⁸³ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 138.

⁸⁴ HLOUCH, op. cit., s. 225-226.

metodám interpretace práva.⁸⁵ Samotná metoda je poměrně široká, jelikož v sobě zahrnuje orientaci na mnohé skutečnosti, které jsou obsaženy v právu, resp. právním systému. Zkoumán tak může být soulad s hodnotami spravedlnosti či účelnosti, se sociálními a ekonomickými důsledky a dalšími, přičemž tyto lze vztáhnout nejen k jednotlivé normě, ale také k celému právnímu řádu.⁸⁶ Dle Gerlocha lze teleologickému výkladu přiznat tři základní argumentační sféry, konkrétně právní principy, žádané hodnoty (finální cíle práva) a lidská práva, které jsou poté poměřovány skrze princip proporcionality.⁸⁷

Důležité v tomto kontextu je připomenout, že základem pro favorizování této metody výkladu oproti jazykové metodě výkladu je již dříve zmíněné Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, které konkrétně sděluje: „*Dalším naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace, vycházející pouze z jeho jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.*“⁸⁸ V tomto bodě se domnívám, že Ústavní soud inspiroval mnohé právní teoretiky a právní praxi obecně k odklonu od jazykového výkladu k výkladu teleologickému, ač tak původně přímo nezamýšlel. Přestože v dané kauze se jednalo o oprávněnou kritiku a jistě správný závěr, je otázkou, zda takové vyjádření není značně paušalizující a příliš příkré směrem k jazykovému výkladu. Netřeba však osočovat Ústavní soud ze započetí „sváru“ textualistů a teleologistů (purposivistů). Dle Lajška totiž tato rozepře plynule navázala na již tradiční diskuzi mezi iusnaturalisty a iuspozitivisty.⁸⁹

Příklon k jedné z metod pak právními teoretiky i praktiky rozčleňuje do dvou poměrně dobře ohraničených skupin, které odpovídají příklonu spíše k právní jistotě nebo spíše k materiální spravedlnosti (jakkoliv se tyto ve skutečnosti prolínají) – textualisty a teleology – přičemž ani jedna z těchto skupin dnes obvykle nepopírá legitimitu metody vyzdvihované tou druhou.⁹⁰ Avšak budeme-li se v tomto kontextu zaměřovat na otázku teleologického výkladu, tak slovy Lajška „*[j]jedna strana zjednodušeně řečeno tvrdí, že je přeceňován, druhá zas naopak, že je*

⁸⁵ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 137.

⁸⁶ WINTR, 2019, op. cit., s. 163-168.

⁸⁷ GERLOCH, op. cit., 2013, s. 138.

⁸⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

⁸⁹ LAJSEK, Vladimír. Pojetí teleologické metody interpretace v českém právním prostředí. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2011, č. 7, s. 633-654.

⁹⁰ Maršálek vidí tento spor ostřeji. Srov. MARŠÁLEK, 2012, op. cit., s. 119-120.

znevažován.⁹¹ Například Beran souzní s větším významem standardních metod oproti těm nadstandardním, jelikož se týkají primárního objektu interpretace, sekundární objekty mají být analyzovány pouze zřídka, tedy v situacích tzv. *hard-cases*.⁹² Stejně tak Osina ve své učebnici *Teorie práva* řadí teleologický výklad pod oblast *ultima ratio*, tedy že se jej má užít ve chvíli, kdy ostatní interpretační postupy selžou, a vnímá tak tento výklad jako „vrchol interpretační úvahy“.⁹³ Maršálek přímo uvádí, že „[r]ozumné by asi bylo v zásadě preferovat literu zákona a k aplikaci teleologických a axiologických náhledů se uchýlovat, jen pokud se objeví mezera v právní úpravě nebo extrémní teleologická či axiologická nedostatečnost textu předpisu.“⁹⁴ Houbová pak ilustruje limit teleologického výkladu na problematice „předporozumění“ v tom smyslu, že interpreta může vést k chybným interpretačním postupům *ex ante*, tedy pojme-li již z počátku představu, v jakém světle má být věc řešena.⁹⁵ K dalším kritikům této metody patří též Gerloch a Tryzna.⁹⁶ Pinz se také kloní spíše k jazykovému výkladu.⁹⁷ Naproti tomu stojí v opozici Melzer, jak vyplynulo již z mnohých citací v této práci, který vyzdvihuje tuto metodu a velmi podrobně se jí věnuje ve své monografii.⁹⁸ Též Sobek se připojuje k podpoře teleologismu.⁹⁹ Hanuš pak působivým rozbořením vztahu jazykového a teleologického výkladu dochází také k podpoře tzv. účelového výkladu.¹⁰⁰ Diskuzi ohledně textualismu a teleologismu se věnují i další autoři, přičemž jako správná se jeví Lajskova domněnka, že „[...] s ohledem na převahu stoupenců teleologismu nad stoupenci textualismu v České republice bych si troufal odhadovat, že tento směr zde nakonec převládne.“¹⁰¹

Příklon k jedné z metod v sobě může obsahovat i mocenský rozměr. Jak upozorňuje Maršálek „můžeme zaznamenat určité posuny dané emancipačními snahami justice, [t]a se cítí daleko méně vázána formálními prameny práva, nechce být jen ústy zákonů a snaží se v mnoha směrech právo dotvářet. Tomu pak odpovídá hojně využívání nadstandardních výkladových metod

⁹¹ LAJSEK, op. cit., s. 633-654.

⁹² BERAN, Karel. Výklad právních jednání a interpretace soukromoprávních předpisů: Co mají společného, čím se liší a jaký to má význam? *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2019. Vol. LXV, č. 2, s. 117-131.

⁹³ OSINA, Petr. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges), s. 141.

⁹⁴ MARŠÁLEK, 2012, op. cit., s. 120.

⁹⁵ HOUBOVÁ, Drahomíra: Standardní a nadstandardní metody interpretace právního textu a rétorika v soudcovské argumentaci. In: GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6.2002)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 111-119.

⁹⁶ LAJSEK, op. cit., s. 633-654. a GERLOCH, TRYZNA, 2010, op. cit., s. 25-66.

⁹⁷ PINZ, Jan. K otázce legality právního výkladu v moderním právním státě. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 321-336.

⁹⁸ Viz MELZER, op. cit., s. 153-194.

⁹⁹ LAJSEK, op. cit., s. 633-654.

¹⁰⁰ HANUŠ, Libor. K „zdánlivému“ přesahu soudní moci v relaci k moci zákonodárné (aneb do jaké míry lze teleologickým výkladem korigovat interpretační výsledek plynoucí ze slovního vyjádření právní normy. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2005, č. 9, s. 982-1006.

¹⁰¹ LAJSEK, op. cit., s. 633-654.

*místo metod standardních.*¹⁰² Přetahování o moc tak může probíhat na poli mezi volenými zástupci jako představiteli reprezentativní demokracie a nevolenými soudci, kteří mohou cítit potřebu hnout s veřejnými věcmi překročením imperativu nalézání práva. V této rovině se ovšem může projevit i jakási snaha politických reprezentantů zbavit se případné odpovědnosti za nepopulární řešení tím, že jej položí na ramena soudcům.¹⁰³

Osobně považuji bezbřehé upřednostňování teleologického výkladu za riskantní vzhledem k právní jistotě, jelikož i přes značnou snahu takový přístup objektivizovat, bude se vždy jednat o spíše subjektivní vnímání daného interpreta. Teleologický přístup je dle mého soudu vhodný v tu chvíli, není-li možné dobrat se racionálního interpretačního závěru standardními metodami, v opačném případě by totiž mohlo docházet k účelové falzifikaci či dekonstrukci právní normy. Souhlasím tedy s Žák Krzyžankovou, která v tomto kontextu zmiňuje, že *„důvod, spočívající ve skepsi exegeta ohledně spravedlnosti, správnosti či účelnosti určitého ustanovení, jež u něj po čistě jazykové stránce nevyvolává žádné pochybnosti, může být zatížen subjektivním pohledem a postoji interpreta.*¹⁰⁴ Důležité je ovšem také zmínit, že užitím tzv. účelového výkladu lze naopak dostát požadavkům spravedlnosti, které mohou být vadnou dikcí či „zastaralostí“ normy ohroženy, a naplnit tak mimo jiné imperativ občanského zákoníku v § 2 odstavci 2 částí za středníkem a odstavci 3¹⁰⁵. Ohýbání výkladových metod (myšleno v negativní konotaci) tak vždy odráží pouze postoje exegeta, nicméně v určitém smyslu lze usuzovat, že některé metody se dají ohýbat snáze než jiné. Jak totiž uvádí Škop *„[k]aždý, kdo pietně nerestauruje úmysl normotvůrce, se pokouší dekonstruovat normativní text.*¹⁰⁶ A nezáleží tak na tom, skrze jaký postup danou normu dekonstruuje. Sdílím však obavy Scalií, že purposivistický přístup umožňuje nerealisticky extenzivní výklad.¹⁰⁷

Většinou pak ovšem lze nalézt shodu v tom, že teleologický výklad má své uplatnění v případech tzv. mezer v zákoně¹⁰⁸, tedy při dotváření práva.¹⁰⁹ V tomto ohledu se dá říci, že panuje jednotný názor. I v těchto případech sice platí výtky i podpory teleologismu, ale domnívám se, že jsou tyto částečně oslabeny ve světle dodržování zásady zákazu *denegatio iustitiae*, které z povahy věci musí ustoupit neshody metodologických nauk interpretace.

¹⁰²MARŠÁLEK, Pavel. Je soudobé právo v krizi? In GERLOCH, Aleš a Katarzyna ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, ed. *Právo v měnícím se světě*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 68.

¹⁰³GERLOCH, ŽÁK KRZYŽANKOVÁ a kol, 2023, op. cit., s. 116.

¹⁰⁴ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, 2019, op. cit., s. 19.

¹⁰⁵Srov. § 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: *„(2) nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu (3) Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.“*

¹⁰⁶ŠKOP, 2011, op. cit., s. 70.

¹⁰⁷SCALIA, GARNER, op. cit., s. 20.

¹⁰⁸V daném případě se jedná o mezery *de lege lata*.

¹⁰⁹HLOUCH, op. cit., s. 225-226.

2.6 Dotváření práva

V problematice dotváření práva hraje jazykový výklad zásadní roli, jen ten totiž může posloužit ke klasifikaci dané situace – jedná-li se o dotváření práva či nikoliv. Nicméně jazykový výklad sám o sobě nemůže posloužit jako argument pro dotváření práva a je tak nutno hledat i další ospravedlňující důvody.¹¹⁰ Wintr poukazuje, že „[n]a interpretovi, který se chce zejména na základně systematických či teleologických argumentů odchýlit od jazykového výkladu, leží argumentační břemeno.“¹¹¹ Domnívám se, že role jazykového výkladu pak spočívá v tom, že téměř dokonale odkrývá skutečnost dotváření a vede interpreta a jeho recipienty k zamyšlení (v ideálním případě), zdali za konkrétních okolností je skutečně dána potřeba nalézt právo jinak než pouze skrze interpretaci. Lze tak v mnohých případech zejména v oblasti autoritativního rozhodování předejít zneužití práva v podobě individuální spravedlnosti¹¹² či zneužití moci, a naopak zachovat aspekty „zostřování kontur práva a lidskou dimenzi“¹¹³.

2.6.1 Teleologická redukce

Jak již bylo naznačeno výše, teleologismus poslouží zejména v případě tzv. teleologické redukce. V tomto pojetí pak v rámci hranice jádra jazykového významu není využit celý jeho rozsah, tím pádem je rozsah *redukován*, a norma se zúží pouze na některé případy.¹¹⁴ Tento stav je třeba striktně odlišovat od restriktivního výkladu, neboť skutečně dochází k dotváření práva, přestože z povahy redukce jako činnosti se tak nemusí na první pohled jevit.¹¹⁵ Jazykový výklad je zde omezen a nikoliv rozšířen, je tak po mém soudu nutné přistupovat k teleologické redukci s největší opatrností.

2.6.2 Analogie

V takřka opačném stylu funguje analogie. Ta naopak vzhledem k hranici nejširšího možného jazykového významu působí mimo rozsah daného pojmu, a tak rozšiřuje možnou aplikaci normy na skutečnosti z jazykového znění nevyplývající.¹¹⁶ Z logiky věci vyplývá, že analogie bude

¹¹⁰ MELZER, op. cit., s. 222.

¹¹¹ WINTR, 2013, op. cit., s. 206.

¹¹² Viz též MELZER, op. cit., s. 221-222.

¹¹³ HANUŠ, 2005, op. cit., s. 982-1006.

¹¹⁴ Viz schéma MELZER, op. cit., s. 213.

¹¹⁵ GERLOCH, TRYZNA, 2010, op. cit., s. 37. Obdobně s poznámkou č. 112: některé případy jsou následkem prozařování lidských práv právním řádem.

¹¹⁶ Viz schéma MELZER, op. cit., s. 213.

častějším způsobem dotváření práva nežli teleologická redukce. Recentně se však objevují názory, že analogie ve skutečnosti není tak hojně využívána a místo ní se uplatňují jiné postupy.¹¹⁷

2.7 Vztah jazykového výkladu k doslovnému znění normativního textu

Samotný výklad lze rozlišovat nejen dle užití metody, ale také dle vztahu k doslovnému znění normy. Knapp přibližuje, že „[d]esignát právní normy někdy připouští různé chápání prvků svého rozsahu, [p]odle toho se rozlišuje výklad doslovný, výklad rozšiřující (extenzivní) a výklad zužující (restriktivní).“¹¹⁸ Hovoří-li se o těchto charakteristikách, pracuje se typicky s obsahem normy abstrahovaným skrze vícere výkladové metody. Porovnávat prostý jazykový výklad s doslovným zněním normy se na první pohled jeví jako *nonsens*. Uvažujme však jazykový výklad v širším pojetí, které vyplynulo z prolnutí jednotlivých metod, potom lze takového dělení v určitých případech též dosáhnout.

Navázat lze také na předcházející podkapitolu: a skrze vztah normy k jejímu doslovnému znění analyzovat, zda došlo k výkladu v mezích restriktivní – adekvátní – extenzivní, či bylo-li dotvořeno právo.

¹¹⁷ Srov. ZIMA, Marek. O čem mluví Ústavní soud, když mluví o analogii iuris? In ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna a kol. *Lidská práva na roz(s)cestí*. Praha: Auditorium, 2022, s. 151-168.

¹¹⁸ KNAPP, 1995, op. cit., s. 170.

3 Limity a nevyužité možnosti

V této části se zaměřím na limity a nevyužité možnosti jazykového výkladu a odpovědět tak na nastíněné otázky, které byly v předchozích kapitolách postupně kladeny. Tyto kategorie nejsou nikterak nové a právní obec o nich ví velmi dobře, cílem tak je připomenout jejich existenci a pokusit se tak dokreslit jazykový výklad jako metodu interpretace. Nejprve tak budou připomenuty limity, které jsou pro jazykový výklad příznačné a patrně je nikdy nepůjde zcela potlačit. Následovat bude odкрытие nevyužitých možností, které dle mého soudu mají potenciál zlepšit užívání jazykového výkladu. V poslední kapitole bude pak představen můj vlastní názor na jazykový výklad se zohledněním tezí, které jsem v této práci zkoumala.

3.1. Limity

Limity jazykového výkladu vyplývají zejména ze statičnosti¹¹⁹ této metody, která tak nemůže vždy dostatečně dobře reagovat na změny ve společnosti. Zřetelným nedostatkem jsou také situace, kdy normotvůrce chybuje při vytváření právních předpisů či není důsledný, a rovnou tak v mnohých případech jazykový výklad diskvalifikuje. Jazykový výklad také nedokáže dostatečně odkrýt principy a zásady a ztrácí část své funkčnosti vzhledem k regulaci, která vychází z Evropské unie, neboť je třeba se vyrovnávat s překladem a různými jazykovými mutacemi.

3.1.1 Jazykový výklad a principy a zásady

Součástí právního řádu jsou i právní principy a zásady. V tomto kontextu je také vhodné připomenout biblickou moudrost „*litera zabíjí, ale duch oživuje*“, která se sice užívá spíše v kontextu teleologického výkladu, ovšem dle mého soudu je třeba ji vztáhnout i na jiné kategorie. Právní ideje zastřešují celý právní řád i jeho jednotlivá odvětví. Gerloch s Tryznou na účet „*materiálních standardů pro rozhodování*“ uvádějí, že „(o nich) *lze vést spor, zda mají v systému práva relevanci, oporu, v zásadě na základě formálních důvodů jejich platnosti, resp. lze diskutovat o tom, zda je jejich existence opodstatněná, i když takovou formální oporu mají oslabenou nebo vůbec žádnou...*“¹²⁰ Tyto kategorie totiž povětšinou nejsou vyjádřeny ve výslovné podobě v právních normách, a proto může být zpochybňována jejich legitimita, resp. jejich závaznost. Důležitou otázkou tak je, zdali jazykový výklad postačuje k rozkrytí těchto hodnot.

¹¹⁹ Tuto statičnost však nelze vnímat absolutně. Jazyk se také vyvíjí a právní předpisy podléhají častým změnám odpovídajícím aktuálním potřebám.

¹²⁰ GERLOCH, TRYZNA, 2010, op. cit., s. 54.

Pavčnik pracuje s myšlenkou, že existuje účel, který „*se dá z textu a jeho kontextu do určité míry (to znamená dostatečně) určitě vyčíst.*“¹²¹ Uvedená myšlenka je sice sdělena v jiném kontextu, nicméně domnívám se, že lze-li dostatečně určitě „*vyčíst*“ z právního předpisu jeho účel, lze tak i odhalit některé principy a zásady. Ovšem tím, že lze odhalit pouze některé, není možné dle mého názoru plošně uvažovat o tom, že jazykový výklad dokáže dostatečně ozřejmit, které principy a zásady se mají použít, nehledě na to, že mnohé z nich pochází z doktríny či právní praxe. Tuto myšlenku také dokresluje Barány, který vnímá jako milník odklonu od jazykového výkladu mimo jiné právě právní principy.¹²² Tím tak přímo poukazuje na skutečnost, že právní principy nejsou součástí jazykového výkladu.

Domnívám se tak, že jazykový výklad není schopen dostatečně dobře uchopit tyto kategorie. Tento nedostatek je velmi citelný, jelikož jak uvádí Pavčnik: „*[...] normy bez principů by ztratily směr (i vnitřní podstatu), a tím by zkostratěly [...]*“¹²³ V této oblasti jazykový výklad zůstává omezen ve své funkčnosti. Tato teze ovšem platí pouze za předpokladu, že principy a zásady nejsou v předpise explicitně vyjádřeny. Tendence výslovného zakotvení zásad můžeme sledovat u vícero předpisů, a tak jazykový výklad v těchto případech obstojí. Též systematicky lze dovodit principy a zásady z předpisů vyšší právní síly, ve kterých jsou vyjádřeny.

3.1.2 Statická teorie právní interpretace

Určitým limitem zajisté může být schopnost udržet krok s rychle měnícím se světem obecně. Jak již bylo naznačeno v předchozích kapitolách, svět práva se mění stále rychleji, nicméně stále se zdá, že je právo krok nazpět oproti aktuálním potřebám společnosti. Tento problém je tak potřeba překlenuvat interpretací.¹²⁴ Pokud je však právo krok nazpět, lze se též tázat, zda užití jazykové vyjádření normy není též nevhodné k aktuální potřebě. Dokáže tak jazykový výklad dostatečně reflektovat aktuální stav společnosti?

Odpověď na tuto otázku není jednoduchá. Je zřejmé, že jazykový výklad nemůže v určitých případech dostatečně zareagovat na změny, které vzdalují realitu od normy zachycené v textové podobě v určitém čase. Gerloch s Tryznou v kontextu vázanosti soudce textem zákona a jejího prolamování uvádějí: „*Dalším problémem je jistá rigidita zákona, který z objektivních příčin není*

¹²¹ PAVČNIK, Marijan. Právní stát jako otázka výkladu (zejména při zohlednění předvídatelnosti výkladu zákonů). In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 161.

¹²² BARÁNY, Eduard. Mocenský rozmer výkladu práva. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 310.

¹²³ PAVČNIK, op. cit., s. 156.

¹²⁴ MARŠÁLEK, 2008, op. cit., s. 72-78.

*schopen reagovat na aktuálně se proměňivší společenské poměry, tudíž jsou aplikační důsledky jeho ustanovení pocíťovány jako nevhodné či nežádoucí.*¹²⁵ Tuto myšlenku lze bezpochyby vztáhnout právě i k jazykovému výkladu. Nicméně i tak se domnívám, že úplné „odepsání“ jazykového výkladu také není namístě. Ponechávám však stranou argumentační linku, která by obhajovala jazykový výklad tím, že nemůže dostatečně dobře fungovat, když „vstupní materiál“ není správný. Takové tvrzení by sice bylo pravdivé, nicméně v procesu poznávání práva nijak nepřispívá, jelikož stále bude existovat potřeba zjistit obsah právní normy. Proto tak je nutné konstatovat, že patrným limitem jazykového výkladu je státičnost, která neumožňuje „pružný“ výklad norem dle aktuálního společenského vývoje či situace. Pro tyto případy jsou vhodné jiné metody, zejména teleologický výklad. Důležité je ovšem také zmínit, že jazyk sám podléhá vývoji a nejedná se o rigidní kategorii. Proto v některých případech jazykový výklad obtojí, neboť se posunul jazykový úzus.¹²⁶

3.1.3 Omezení jazykového výkladu v kontextu práva EU

S rozvíjející se normotvorbou Evropské unie přichází mnohé interpretační problémy, je tomu tak zejména z toho důvodu, že normy jsou překládány do jednotlivých národních jazyků.¹²⁷ Dalším souvisejícím důvodem pak je, že jednotlivé prvky právního řádu tak nepocházejí ze stejného zdroje jako tomu bylo dříve, čímž je umocněn prostor pro nesoulad jednotlivých pravidel.¹²⁸ Současně je také třeba právní normy vykládat tzv. eurokonformně, což ve svém důsledku mnohdy vede k potlačení části jazykového výkladu, resp. jeho nahrazení.¹²⁹ V interpretačních nejasnostech se pak nelze spolehnout na jazykový výklad a je třeba normu vyložit s pomocí jiných metod, jelikož jazykový výklad je ochromen překladem. Nejzásadněji se tento problém dle mého soudu objevuje u obecných pojmů, které nejsou pokryty legální definicí. U těchto pojmů existuje velmi vysoké riziko, že nejsou přeloženy v přesném původním významu.

Ovšem tím, že právní předpisy pocházející z EU jsou autentické a stejně platné ve všech jazykových mutacích, nabývá jazykový výklad také zvláštního významu. V souladu s judikaturou

¹²⁵ GERLOCH, TRYZNA, 2010, op. cit., s. 44.

¹²⁶ Díky upozornění vedoucí práce na Wittgensteinova Filozofická zkoumání (Praha: Filosofía, 1998) jsem se zamýšlela nad hlavními myšlenkami této statě vzhledem k vývoji jazyka: domnívám se, že v daném kontextu je však záhodno spíše setrvat u posunu jazyka skrze změnu jazykového úzu (která v sobě jako faktor též zahrnuje hry, o kterých se Wittgenstein zmiňuje), která je po mém soudu snáze objektivně kvalifikovatelná, oproti filozofické kategorii her, které hrají uživatelé jazyka.

¹²⁷ Srov. CREECH, Richard L. *Law and language in the European Union: the paradox of a babel "United in diversity"*. Groningen: Europa Law Publishing, 2005. viii, s. 27-28.

¹²⁸ GERLOCH, Aleš. TRYZNA, Jan. Úvodní teze metodologie interpretace práva. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 15-18.

¹²⁹ Shodně MARŠÁLEK, 2012 op. cit., s. 121.

Soudního dvora Evropské unie¹³⁰ totiž je nutné posuzovat jednotlivé jazykové verze v kontextu ostatních verzí. Tímto tak je podpořen význam jazykového výkladu, přestože v mnoha případech bude nutné se v nejasnostech uchýlit k jiným metodám, protože porovnání jazykových verzí nemusí přinést žádané odpovědi.

3.2 Nevyužité možnosti

Spojujícím prvkem všech nevyužitých možností, které se budu snažit představit na následujících stránkách, je podceňování jazykových prostředků. Tím, že se v recentní době objevuje stále častěji skepse k jazykovému vyjádření právních norem, se dle mého soudu nevyžívají naplno veškeré možnosti, které metoda jazykového výkladu skýtá. Nastíněné možnosti nejsou vyčerpávající a soustředí se pouze na „systémové“ nedostatky, které jsou dostatečně patrné. Netvrdím však, že tyto možnosti jsou neznámé či zcela nové. Ačkoliv o jejich existenci existuje vcelku dobré povědomí, stále nejsou dostatečně zahrnuty v právní teorii a zejména právní praxi. Jejich plné využití by dle mého názoru mohlo přinést nemalé benefity pro právní interpretaci.

3.2.1 Zlepšení normotvorby – legislativní technika

Pranýřování právních předpisů spolu s normotvůrcem kvůli jejich kvalitě je zcela normálním jevem.¹³¹ V mnoha případech je pak kritika zcela oprávněná, neboť v moderním světě jsou požadavky na rychlost a šíři vydávání právních předpisů velmi vysoké.¹³² Proto tak snáze dochází k určitým chybám. Není však úplně podstatné, jaké konkrétní chyby normotvůrce již udělal, nicméně je vhodné přemýšlet, jak tyto chyby do budoucna napravit. V souvislosti s jazykovým výkladem pak má zlepšení normativních snah nezanedbatelný význam. Jak již vyplývá z dříve řečeného, zlepšování právního jazyka a cizelování jazykového vyjádření norem může jediné napomoci celkové srozumitelnosti, neboť jazykový výklad poté zcela postačí pro výklad většiny norem. Ne nadarmo Maršálek označuje nedostatečně kvalitní normotvorbu pojmem „*desystemizační činitel*“¹³³ Nekvalitní normotvorba je totiž povětšinou prvotním problémem, který ztěžuje interpretační snahy adresátů norem.

Nejlepší možností, jak tento problém eliminovat, je unifikovat co nejvíce tvorbu právních norem *ex ante* skrze jednotné imperativy správné tvorby. Tato pravidla musí nalézt optimum mezi

¹³⁰ Již 29/69 Erich Stauder vs. City of Ulm – Socialamt, 55/87 Alexander Moksel Import und Export GmbH & Co. Handels-KG Bundesanstalt für landwirtschaftliche Markornung.

¹³¹ Srov. GERLOCH, TRYZNA, 2012, op. cit., s. 15. také MARŠÁLEK, 2012, op. cit., s. 118.

¹³² Srov. HOLLÄNDER, Savignyho paradigma v době dekonstrukce práva, 2012, op. cit., s. 21-43.

¹³³ MARŠÁLEK, 2008, s. 77.

srozumitelností a přesností práva. Paradoxem právního jazyka totiž jsou právě tyto antipody, kdy zvyšování přesnosti vede zákonitě ke snižování srozumitelnosti a obráceně.¹³⁴ Přestože nemůže právní jazyk být tak přesný kvůli uchování srozumitelnosti, není možné na tuto kvalitu rezignovat.¹³⁵ Tento jev velice znesnadňuje samotnou tvorbu práva, která je recentně navíc podrobena většímu tlaku skrze transpozice a adaptace předpisů pocházejících z Evropské unie. Lze tak s určitou dávkou odvahy tvrdit, že stále častěji dochází k nevyvážení těchto bodů.

Vytváření právních předpisů můžeme obecně označit jako legislativní techniku,¹³⁶ která zahrnuje široké spektrum činností a teorií, kterým je věnována náležitá pozornost i v právní nauce. Vzhledem k výše zmíněnému vyplývá, že součástí legislativní techniky mimo procesuální části, jsou též technicistní pravidla tvorby předpisů. Direktivou pro optimální tvorbu obsahu právních předpisů, co se týká technické stránky sdělení, jsou v našem prostředí Legislativní pravidla vlády. Tato ve svém čl. 2 odstavci 2 písmenu d) přikazují: „*dbát, aby právní předpis byl koncipován přehledně a formulován jednoznačně, srozumitelně, jazykově a stylisticky bezvadně.*“¹³⁷ I přes tento jasný imperativ se právním předpisům nedostává dokonalé formy, jak každodenně vyplývá z právní teorie i praxe. Kvalitu regulace by však neměly nahrazovat interpretační postupy a jiné snahy.¹³⁸

Důležité také je si uvědomit, že racionální zákonodárce musí zvažovat a předpokládat následný interpretační postup a s tímto prizmatem již vytvářet normy, aby se co nejvíce přiblížily chtěnému stavu.¹³⁹ Anticipovaná interpretace je fenomén vycházející z předešlé zkušenosti, který umožňuje cizelovat obsah právní normy z dalšího hlediska, tedy optikou předpokládaného budoucího výkladu. Tyto teorie jsou tradiční součástí například německé legislativní doktríny.¹⁴⁰ V tomto postupu se tak skýtá možnost podrobit normu zkoumání skrze „zkušební“ používání jazykového výkladu již při samotném vytváření norem. Domnívám se, že se pochopitelně norma při své tvorbě podrobuje zkoumání v tom smyslu, že je zvažováno, jak bude vykládána jejími

¹³⁴ HOLLÄNDER, *Filosofie práva*, 2012, op. cit., s. 286.

¹³⁵ ČECHÁK, Vladimír. Nosné směry využití logiky v právu (možnosti a meze). In ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna, Zdeněk KÜHN, Karel BERAN, Pavel MARŠÁLEK, Jan WINTR, Pavel ONDŘEJEK a Jan TRYZNA, ed. *Právo jako multidimenzionální fenomén: pocta Aleši Gerlochovi k 65. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 486.

¹³⁶ KNAPP, 1995, op. cit., s. 117.

¹³⁷ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Legislativní pravidla vlády [online].

Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/> [cit. 2023-12-31].

¹³⁸ ŠÍN, Zbyněk. Tvorba práva a jeho interpretace. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2008, č. 5, s. 548-554.

¹³⁹ KUBIŠTOVÁ, Jana. Interpretace práva a otázky překlenování tzv. mezer v soukromém právu. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 1999, č. 10, s. 965-972. Obdobně též KNAPP, Viktor, GERLOCH, Aleš. *Logika v právním myšlení*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2000, s. 209.

¹⁴⁰ ŠÍN, op. cit., s. 548-554.

adresáty.¹⁴¹ Nicméně přesto zde vidím prostor pro širší uplatnění tohoto postupu, jakkoliv obtížné to vzhledem k legislativnímu postupu může být. Neboť jak uvádí Škop, „[s]právné použití interpretačních postupů již při tvorbě právních předpisů umožní předejít případným nejasnostem.“¹⁴²

Z výše uvedeného vyplývá, že prostor a způsoby pro zlepšení podoby právních předpisů zde jsou. Podaří-li se povýšit normotvorbu na vyšší stupeň, jazykový výklad rázem nabyde větší relevance a použitelnosti, neboť méně případů bude třeba nahrazovat složitou interpretací. Maršálek také vidí prostor pro zlepšení legislativy a odmítá překlenování nedostatečnosti zákonů skrze posílení volného rozhodování soudců,¹⁴³ k čemuž používání nadstandardních metod může dávat větší prostor.

3.2.2 Lingvistické a literárněvědní přístupy k výkladu

Na nedostatečné zahrnutí lingvistických metod do právní interpretace upozorňoval Cvrček již před více než dvaceti lety. Prvky, se kterými se setkáváme, jsou tak podle něj pouze „*pragmaticky právní*“, tedy nepodepřené lingvistickými argumenty.¹⁴⁴ Kupříkladu jen v několika případech se soudy opírají o slovník spisovné češtiny,¹⁴⁵ přičemž práce se slovníky tohoto typu je jen velmi okrajovou součástí možného využití lingvistických metod. Také Švára vidí přínos ve spojení filozofie jazyka s právem.¹⁴⁶

Interpretace textů mimo sféru právního výkladu, zejm. pak literárněvědná interpretace, odráží vývoj filozofických směrů myšlení obecně. Současné literárněvědné teorie interpretace vycházejí zejména z myšlenek hermeneutiky a diskurzivního přístupu,¹⁴⁷ v tomto směru tak právní teorie kopíruje tento vývoj. Ovšem literárněvědná interpretace spíše neobsahuje vhodnou inspiraci k podpoření jazykové metody výkladu, neboť se zaměřuje více na mimotextové skutečnosti, čímž se blíží povaze teleologického výkladu. Pro účely jazykového výkladu se nejvíce hodí směr „*Nové kritiky*“, který podle Bílka zahrnuje „*představ[u] textu jako vřezahrnující organické jednoty [...], [t]ext v tomto pojetí zahrnuje své významové směřování už sám v sobě a úkolem interpretace je*

¹⁴¹ Srov. PAVČNIK, op. cit., s. 161-162.

¹⁴² ŠKOP, 2017, op. cit., s. 770-782.

¹⁴³ MARŠÁLEK, 2008, op. cit., s. 160.

¹⁴⁴ CVRČEK, František. Kritické poznámky k výuce interpretace právních textů. In GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6.2002)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 53-54.

¹⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2006, sp. zn. II ÚS 618/04.

¹⁴⁶ ŠVÁRA, Ondřej. Metodologická hodnota nauky o třech oblastech pojmu. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 300-309.

¹⁴⁷ BÍLEK, Petr A. a Miroslav ČERVENKA. *Hledání jazyka interpretace: k modernímu prozaickému textu*. Brno: Host, 2003, s. 116-119.

*toto významové směřování odhalit, vzít v úvahu pokud možno všechny rysy, aspekty, výrazové prostředky a významové celky a nabídnout výslednou interpretaci, jejímž hodnotovým kritériem bude právě schopnost zahrnut co nejvíce různorodých aspektů pod sjednocující střechnu objeveného významového směřování.*¹⁴⁸

O kus blíže k jazykovému výkladu jsou poznatky pragmatiky, avšak i zde je výklad konstruován v mnohém mimo vlastní obsah sdělení. Neboť interpretace tvoří celek, v němž jak uvádí Švehlová: *„nepřirážujeme jazykovým výrazům (jakkoli rozsáhlým) pouze významy jakožto složky jazyka, ale taky významy plynoucí z vazeb (a) textových (ze souvislostí uvnitř daného textu, z návaznosti na část dosud realizovanou, ale taky z očekávání částí dalších), (b) intertextových (text bývá článkem určitého řetězce, součástí tematicky příbuzných, vzájemně provázaných textů, jako je např. stereotypní komunikace těchž partnerů, texty téže rubriky v těchž novinách), (c) situačních (k nim patří všechny složky komunikační situace, např. komunikanti a jejich vztahy, zkušenosti, znalosti [...]), (d) kulturní, geografické, sociální (tedy všechny mimojazykové faktory).*¹⁴⁹ Domnívám se, že pragmatika sice odpovídá svým způsobem jazykovému výkladu, avšak popírá snahu o vytvoření určité metodologie a co nejvíce objektivního výkladu, který by měl být pro účely interpretace norem používán.

Nejzásadnější jsou tak poznatky textové lingvistiky a v jejím rámci také sémaziologie a syntaxe, které jsou základním předmětem zkoumání jazykové metody výkladu, jak již bylo řečeno výše. Proto lze v souladu s Cvrčkem¹⁵⁰ doporučit využívání lingvistických argumentů k interpretaci, které budou vědomě užívány, a podpoří tak argumentační přesvědčivost daného závěru. Považuji za účelné v nejasnostech doložit výkladový postup objektivními kritérii jazykovědy a nikoliv pouhým „porozuměním textu“.

3.2.3 Kánony výkladu

Nejen kvalita normotvorby vede k podpoře právní jistoty, tu lze podpořit také určováním postupů, které zajišťují „správnou cestu“ interpretace.¹⁵¹ V kontextu jazykového výkladu pak směr textualismu reprezentovaný právními vědci ze Spojených států v čele se Scaliou rozpracoval podrobný systém jednotlivých metod jazykového výkladu, tzv. kánonů. Část těchto kánonů se v našem prostředí kontinentálního systému práva řadí mezi jiné metody výkladu, což podporuje tezi a zařazení systematického a logického výkladu do výkladu jazykového. Dle mého soudu však

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 38-39.

¹⁴⁹ MACHOVÁ, Svatava a Milena ŠVEHLOVÁ. *Sémantika & pragmatická lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2001, s. 117.

¹⁵⁰ Viz poznámka 139.

¹⁵¹ KYSELA, Jan. Jaká jistota v měnícím se světě? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 185-188.

některé z kánonů přesto nelze bezpečně spojit s jazykovým výkladem. Nicméně i tak je zajímavá myšlenka takto široce pojatého jazykového výkladu, u níž si dovoluji tvrdit, že je přímo v opozici s chápáním jazykového výkladu v našem prostředí.

Za nejvíce přínosné pro účely této práce považuji skupiny tzv. sémantických kánonů a syntaktických kánonů. Tyto kánony obvykle nejsou aktivně používány v našem prostředí k interpretaci a argumentaci, přestože oplývají značnou precizností a mohou bez pochyby být přínosem. Domnívám se ovšem, že mnohé z nich jsou zcela běžně používány implicitně již z povahy věci. Nicméně jejich vědomé zařazení do užívání jazykového výkladu lépe systematizuje postupy této metody. Považuji tak osobně „kanonizaci“ těchto metod v souhrnu za velmi prospěšnou, neboť vede exegety k velmi přesnému a systematizovanému postupu interpretace. Pokusím se vybrat a vyzdvihnout konkrétní kánony, jejichž vědomé užívání dle mého soudu pozitivně ovlivní používání jazykového výkladu. Pochopitelně některé velmi zajímavé kánony nelze zařadit, jelikož platí spíše pro jazyk anglický nežli český. Též metody zmíněné v kapitole 2.2.3. Techniky jazykového výkladu vycházejí z *Canons of construction* (konkrétně *in pari materia, noscitur a sociis, eiusdem generis*), a tudíž je v následujícím přiblížení vynechávám. Tyto již dříve zmíněné metody považuji za neméně přínosné.

a. Casus omissus pro omisso habendus est

Obsahem tohoto pravidla je teze, že k tomu, co z textu vyplývá, by nemělo být nic přidáváno, tudíž opomíjí-li text normy určitou záležitost, je tomu tak z úmyslu normotvůrce.¹⁵² Tento kánon se zdá být velmi jasný, ovšem ve světle nadužívání nadstandardních metod interpretace jeho význam mizí, přestože u něj lze spatřovat průnik zejména se standardním výkladem pomocí argumentu *e silentio legis*.

b. Last-Antecedent Canon

Podstatou syntaktického kánonu *Last-Antecedent* je pravidlo, že vztažné věty patří k nejbližšímu podstatnému jménu.¹⁵³ V prostředí českého jazyka nemusí vždy docházet ke sporům o podstatě vztažných vět, nicméně při vědomém užívání tohoto pravidla není třeba povahu vztažné věty složitě dovozovat, jelikož vyplyne přímo z textu.

c. Verba cum effectu sunt accipienda

Toto pravidlo připomíná, že nic v textu normy nemůže být bez svého významu. Jinými slovy: každé jednotlivé slovo má svůj význam, pro který je v dané normě přítomno.¹⁵⁴ Jedná se tak o rubový princip k prvnímu zmíněnému kánonu.

¹⁵² SCALIA, GARNER, op. cit., s. 93-100.

¹⁵³ Tamtéž, s. 144-146.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 174-179.

d. Harmonius Reading Canon

Lze očekávat, že racionální normotvůrce netvoří normy tak, aby byly vzájemně kontradiktorní. Na to je třeba myslet i při interpretaci a zvolit takový výklad, který působí vzhledem k celé normě „harmonicky“.¹⁵⁵ Tento požadavek však může narazit na kvalitu normotvorby, která nemusí být dostačující. Nicméně i tak se jedná o základní východisko výkladu, které je třeba brát v potaz.

e. Reenactment Canon

Obsahuje-li novelizace či navazující předpisy změnu v určitých pojmech, mají mít tyto pojmy odlišný význam.¹⁵⁶ Toto pravidlo lze zajisté vztáhnout i k novým předpisům a rekonstrukcím. Ovšem domnívám se, že není dostatečně uskutečňováno, neboť judikatorním dotvářením či výkladem jsou nové pojmy obsahově spojeny s těmi starými, byť by dle teorie měly mít jiný význam. Takový postup považuji za vadný, jelikož se přiči pravidlům jazykového výkladu a může způsobovat nejasnosti.

3.2.4 Systém moderní logiky

Na následujících řádkách budou představeny některé části moderní logiky, jejichž hlubší prozkoumání a propojení s právní vědou a výslovně pak s jazykovým výkladem může mít dalekosáhlý přínos.

Propojení logiky s právní vědou je totožné jako propojení s ostatními sférami lidského bádání. Každé vědní odvětví si však logiku určitým způsobem přizpůsobuje, u právní vědy je to natolik zřejmé, že si to zaslouží bližší pozornost.¹⁵⁷ Přestože není výuka logiky klasickou součástí předmětů vyučovaných na právnických fakultách a je okrajově zmiňována v teoreticko-právních předmětech, domnívám se, že širší zařazení výuky základních poznatků by mělo pouze kladné důsledky pro interpretaci práva probíhající v právní praxi. Na právnických fakultách se však tradičně vyučují tzv. argumenty zvláštní právní logiky, které jsou součástí logického výkladu. Některé z těchto argumentů byly představeny v kapitole týkající se právě logického výkladu. Jak již však bylo naznačeno ve zmíněné kapitole, tyto argumenty lze spíše přiřadit k jazykovému výkladu, hlavně z toho důvodu, že „zvláštní právní logika“ čelí poměrně silné kritice, která zpochybňuje její existenci. Cvrček dokonce sporuje logickou povahu argumentů „zvláštní právní logiky“, jelikož tyto argumenty považuje spíše za rétorické či právní. A zároveň navrhuje, aby byly vyučovány základy „skutečné“ formální logiky.¹⁵⁸ Dalším nepominutelným důvodem spojení

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 180-182.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 256-260.

¹⁵⁷ ČECHÁK, op. cit., s. 480.

¹⁵⁸ CVRČEK, 2003, op. cit., s. 51-53.

logiky s jazykovým výkladem je pochopitelně předmět jejího zkoumání, který se vztahuje ke skutečností vyjádřeným v konkrétním jazyce. Ponechejme však stranou spor o argumenty zvláštní právní logiky a zaměřme se na další možnosti, které logika může právu přinést. Některá odvětví moderní logiky jsou méně probádána ve spojitosti s právem a lze předpokládat, že bude následovat další výzkumná činnost navazující na právní vědce, kteří se vztahem logiky a práva zabývali.¹⁵⁹

Doposud obvykle používané poznatky, které se nejčastěji vztahují k používání logiky v právní nauce, se dají podřadit pod dvě velké skupiny – *klasickou a neklasickou logiku*.¹⁶⁰ Klasická logika je tradičně používána v právní teorii skrze některá *pravidla odvozování*, tedy skrze část tzv. výrokové logiky.¹⁶¹ Nicméně to lze považovat s nadsázkou za jakýsi standard, který je již sám osobě součástí práva jako systému pravidel, proto je třeba upřít pozornost na prvky, které nejsou tak typické a které mohou právo obohatit. Nelze tak sporovat tezi Čecháka, který k používání části výrokové logiky uvádí, že příklon k této oblasti „[j]e však jen velmi jednoduchým a fragmentálním zhodnocením pouze části možností, které jsou s využitím logiky [...] spojeny.“¹⁶²

Mezi opomíjené možnosti v rámci výrokové logiky může patřit tzv. *axiomatizace*, která sice nemůže nabýt dokonalé podoby vzhledem k povaze práva, nicméně může i tak posloužit ke zlepšení a konkretizaci právních postupů a výsledků.¹⁶³ Další zcela podstatnou a nevyužitou možností je inspirace či použití tzv. *predikátové logiky*. Tento směr umožňuje vstoupit hlouběji než výroková logika, jelikož má větší funkční aparát.¹⁶⁴ Jak uvádí Čechák: „*Tím se sféra možných inspirací (ale i „jemnost“ a hloubka analýz) pojmů a úvah v přirozeném jazyce, v našem případě jazyce práva, výrazně rozšiřuje.*“¹⁶⁵ Predikátová logika totiž navazuje na výrokovou logiku v tom smyslu, že zkoumá strukturu jednotlivých výroků, které obsahují tvrzení, že určitý objekt má určitou vlastnost či že je ve vztahu s jiným objektem nebo subjektem.¹⁶⁶ Zvláštní místo mají ve spojitosti s právem tzv. *neklasické logiky*, které lze zjednodušeně rozčlenit do třech oblastí *modální logiky*, *vícehodnotové logiky* a *intuicionistické a konstruktivistické logiky*.¹⁶⁷

Dle mého soudu tak (jakákoliv) inspirace a užívání metod moderní logiky ve spojení s jazykovým výkladem napomůže větší precizaci a rychlosti výkladu, neboť tento kognitivní

¹⁵⁹ Velkým přínosem v této oblasti jsou práce A. Gerlocha, V. Knappa a O. Weinbergera.

¹⁶⁰ ČECHÁK, op. cit., s. 481.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 481.

¹⁶² Tamtéž, s. 481.

¹⁶³ Tamtéž, s. 481-482.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 482.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 482.

¹⁶⁶ KNAPP, GERLOCH, 2000, op. cit., s. 72.

¹⁶⁷ ČECHÁK, op. cit., s. 482-483.

postup nabude schematizované podoby¹⁶⁸ očištěné o některé vadné postupy. Legitimita a argumentační síla takové interpretace je pak velmi vysoká. Největší přínos shledávám v jednoduchosti celého postupu. Domnívám se, že skutečné užívání moderní logiky jako součásti jazykového výkladu působí v lehké nadsázce na podobném principu jako Occamova břitva. Souhlasím tak se shrnutím Čecháka, že „[n]ejpodstatnější přínos logiky pro právo a právní myšlení nespočívá ve využívání jejich výsledků, nýbrž v postupné implementaci způsobu myšlení běžného v logice a exaktních vědách do oblasti práva.“¹⁶⁹

3.2.5 Umělá inteligence

S rozvojem umělé inteligence a široké dostupnosti právních systémů se dostávají do popředí opět teze analytického přístupu k právu. Domníváme-li se, že právo je „*pouze jedno a správné*“ a rozdílné výklady přičítáme chybě exegeta či vadě právního předpisu¹⁷⁰, pak další rozvoj umělé inteligence může přinést nevídané možnosti. S přihlédnutím k možnosti větší axiomatizace právního řádu a využití dalších poznatků moderní logiky lze usuzovat na vytvoření dostatečně dokonalého nástroje, který usnadní fungování práva jako celku a zостří právní praxi. Tento nástroj se však bude odvíjet od jazykového výkladu, který v sobě bude zahrnovat logický a systematický výklad, jelikož algoritmické systémy zřejmě nemohou dostatečně dokonale zvažovat jiné okolnosti. V současné chvíli se však domnívám, že doposud není náš právní řád schopen prolnout bez dramatických chyb s umělou inteligencí, jelikož trpí zásadními nedostatky. Tyto nedostatky se týkají zejména jazykového vyjádření norem, jak bylo naznačeno výše, a nedostatečné hodnotové bezrozpornosti. Nevyužitou možností tudíž zůstává naznačené propojení, kterého se doufám v brzké době dočkáme, jakkoliv je tato vize velmi optimistická.

Důležité je však připomenout, že analytický přístup je zpochybňován hermeneutickým přístupem. Hermeneutický přístup zjednodušeně řečeno postihuje dynamiku mezi normou a realitou.¹⁷¹ Tímto je mu nutné přičítat spíše praktický ráz, jelikož se více blíží realitě fungování práva, oproti analytickému přístupu, který dle mého soudu v sobě též obsahuje nedostižný ideální typ. Proto nelze beze všeho vzhlízet k budoucnosti, která pomocí umělé inteligence přinese vždy spravedlivé a správné řešení bez lidské dopomoci. Ovšem i toto tvrzení je bez větších obtíží možné relativizovat přiměřeně k vývoji schopností počítačů hrát šachy, jak přibližují autoři v publikaci *Právo a umělá inteligence*, kdy připomínají, jak zprvu nepředstavitelný skok počítače na tomto

¹⁶⁸ Obdobně tamtéž, s. 485.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 487.

¹⁷⁰ HOUBOVÁ, op. cit., s. 111-119.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 118.

poli urazily.¹⁷² Nicméně vidím v této oblasti obrovský potenciál pro rozvoj, který bude úzce spojen s využitím všech možností jazykového výkladu.

Nabízí se též otázka, zda by nebylo možné rovnou nahradit normotvorbu umělou inteligencí, která by tak mohla vytvořit systém, ve kterém by se potom sama lépe orientovala.¹⁷³ Tuto myšlenku však osobně považuji za přespříliš vizionářskou. Navíc takový postup jistě vykazuje známky demokratického deficitu.

3.3 Obhajoba jazykového výkladu

Vzhledem k výše nastíněnému je vhodné představit vlastní postoj k jazykovému výkladu a přiznat tak tendenční nazírání na tuto metodu. Přistoupíme-li na myšlenku propojení jazykového výkladu se systematickým a logickým výkladem, získáme poněkud robustní metodu. Nemíním však tímto zpochybňovat již zavedené kategorizace, které se do právní vědy neodmyslitelně vtělily, snažím se o prostou podporu předmětné metody, které jsou v mých očích ukrajovány její vlastní charakteristiky, a je tak pomíjena její významnost. Tato metoda pak pokryje majoritní množství provedených výkladů zcela bez obtíží. Důležité je ovšem v tomto kontextu připomenout možné odlišné vnímání interpretace práva, domnívám se, že mnoho právníků přistupuje k interpretaci v kategorii *sensu stricto* a tedy poměřují jednotlivé metody skrze jejich uplatnění pouze v případech pochybností, takové srovnávání mi ovšem nepřijde spravedlivé, jelikož – jak již bylo vícekrát zmíněno – ignoruje obrovské množství výkladů, které byly provedeny bez byť jemného zakolísání za pomoci jazykového výkladu. Vzhlížím tedy v tomto bodě k autorům, kteří vnímají interpretaci práva v pojetí *sensu largo* a souzním s jejich výhradami k pojetí interpretace *sensu stricto*.¹⁷⁴ V obdobném duchu obhajuje jazykovou metodu výkladu například i Kotlán, který hovoří o jazykovém výkladu v širším smyslu a zahrnuje do něj tak prvky logické i systematické, spojení jazykové metody výkladu s pouhými jednoduchými případy považuje za „*nespravedlivou degradaci*“.¹⁷⁵

Nazírám tak skepticky na tendence posílení role soudců, kteří by měli právo spíše dotvářet nežli nalézat. Pochopitelně odmítám striktní právní formalismus, který ze své podstaty mnohdy vede k zřejmým nespravedlnostem. Ovšem věřím v dostatečné možnosti psaného práva, které zaručí spravedlnost a právní jistotu a které bude v potřebných případech dotvořeno či doplněno

¹⁷² ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s.13-15.

¹⁷³ Srov: Tamtéž, s. 17.

¹⁷⁴ Některé výhrady jsou nastíněny v: ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, 2019, op. cit., s. 19.

¹⁷⁵ KOTLÁN, Pavel. Jazyková metoda jako východisko při interpretaci norem trestního práva. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2023, č. 7, s. 628-643.

tak, aby bylo učiněno zadost materiální spravedlnosti. Souhlasím tak s velmi trefnou poznámkou Maršálka, totiž že „*interpretace práva by neměla být „písmenkovou ekvilibristikou“ ani „právní alchymii“ [...]“*¹⁷⁶

Domnívám se také, že některé výklady „oficiálně“ zaštitěné metodou teleologického výkladu ve skutečnosti mohou být pouze překlenutím mezer v zákoně skrze právní principy obsažené v tomto zákoně. Právní principy jsou součástí psaného práva, byť nemusí být explicitně vyjádřeny v textové podobě, nicméně i tak mohou některé z nich být ze samého textu seznatelné. V tomto případě pak dle mého soudu jde o jazykový výklad nevhodně zaměněný za teleologický výklad.

Na tomto místě považuji za vhodné zmínit též teze obsažené v diplomové práci Jazykový vs. Teleologický výklad (Jakub Bauer, 2015/2016), autor zde předkládá návrh vlastního výkladového systému, ve kterém je obsažena „*Kontextuální jazyková metoda výkladu s logicko-systematickými prvky.*“¹⁷⁷ V zásadě docházíme ke stejnému závěru, totiž že s jazykovým výkladem mohou být spjaty prvky jiných standardních metod. Ovšem s tím rozdílem, že autor představuje tuto metodu svým způsobem jako *novum* a konstruuje ji s pomocí výše zmíněných metod, osobně se však domnívám, že tyto „logicko-systematické prvky“ se ve skutečnosti nikdy nevyčlenily z podstaty jazykového výkladu a zůstávají jeho integrální součástí. Jejich vyčlenění tudíž dle mého soudu zůstává pouze v nauce jako východisko pro kognitivní procesy užití při interpretaci práva. Důležité je též zmínit, že teleologický výklad, který – jak se zdá – častokrát přebírá prim, je spíše technika nalézání práva v širším smyslu, tedy slouží k překrývání mezer v právu a umožňuje dotváření práva. V tomto směru pak nelze klást rovnítko mezi metodu interpretace práva a metodu dotváření práva – dotváření práva není dle mého soudu interpretace. Zbylá množina interpretací provedená skrz teleologický výklad zůstává po odfiltrování případů dotváření práva sporá.

¹⁷⁶ MARŠÁLEK, 2012, op. cit., s. 122.

¹⁷⁷ BAUER, Jakub. Jazykový vs. Teleologický výklad. Diplomová práce, vedoucí Škop Martin. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra právní teorie, 2016.

Závěr

Předmětem zkoumání této diplomové práce byla metoda jazykového výkladu a její limity a nevyužití možnosti. Cílem této práce bylo prokázat jako platnou tezi, že jazykový výklad představuje plnohodnotnou metodu, která může bez obtíží konkurovat teleologické metodě výkladu, přestože v recentní době můžeme pozorovat určitý odklon od zkoumané metody a preferenci jiných výkladových metod, k čemuž přispělo i vzpomínané usnesení Ústavního soudu z roku 1997. Cílem práce a sledovaným přínosem bylo vyzdvižení zkoumané metody tak, aby byly znovu připomenuty její kvality a charakteristiky a byl tak předestřen vyčerpávající obraz o povaze této metody.

Za tím účelem bylo zvoleno rozvržení práce tak, aby v první části byla zahrnuta základní východiska, která jsou stěžejní pro uchopení jazykového výkladu, proto jsou postupně vysvětleny témata: normativita, právní jazyk a interpretace. Druhá část se zabývá samotnou metodou jazykového výkladu v obecné rovině, přičemž základ této části tvoří vymezení předmětu této metody a jednotlivé charakteristické zásady jejího užívání, jako jsou například model tří oblastí pojmu, integrální zásady jazykového výkladu a techniky jazykového výkladu. Pro dokreslení celé metody byla věnována kapitola textualismu, jakožto směru právního myšlení, který je spojen s touto metodou. Důležitým tématem, které vymezilo spojení a hranice zkoumané metody, bylo představení vztahu s logickou, systematickou a teleologickou metodou výkladu. Vzpomenutou oblastí byla také relace s dotvářením práva, pro které je předmětná metoda velmi důležitou součástí. Ve třetí a poslední části pak byla pozornost upřena na jednotlivé limity a nevyužití možnosti, které tato metoda obsahuje. Mezi limity byla vybrána problematika rozkrytí principů a zásad, statická zkoumané metody a její omezení ve vztahu k normativním právním aktům vydávaným EU. Mezi nevyužitými možnostmi pak byly pokryty oblasti zlepšení normotvorby a legislativní techniky, lingvistické metody výkladu a kánony výkladu. Mezi další zajímavé možnosti bylo zařazeno také větší propojení se systémem moderní logiky a umělou inteligencí.

Náhled na jednotlivé metody interpretace a jazykový výklad zejména je silně ovlivněn přístupem k interpretaci samotné. Patrný rozdíl lze sledovat zejména u pojetí interpretace *sensu largo* a *sensu stricto*, neboť prvé pojetí zahrnuje nutností interpretace všechny případy, kdežto druhé pojetí se soustředí pouze na ty, kde vzniká určitá nejasnost. Z toho lze dovozovat, že jazykový výklad je v pojetí interpretace *sensu stricto* velmi oslaben. Samotná metoda obrací svou pozornost na sémantiku a syntaxi a k zjištění obsahu normy používá také různé vnitřní techniky. Příznačným metodologickým postupem je využití modelu tří oblastí významu pojmu, čímž vymezujeme pole pro další interpretaci a odlišujeme nalézání práva od jeho dotváření. Typicky

používaným prvkem jsou také zásady výkladu podle obecného jazyka a legální definice a zásada zákazu synonymického a homonymického výkladu. Užívanými technikami jsou také *in pari materia*, *noscitur a sociis*, *eiusdem generis*, které vycházejí z textualismu, který vyzdvihuje transparentnost a vysoký stupeň objektivitu s tím spojený. Teoretici textualismu vytvořili ucelený soubor výkladových kánonů, v nichž lze spatřovat nevyužitý potenciál pro českou právní praxi.

Rozborem logické a systematické metody výkladu lze usuzovat na „umělé“ vyčlenění těchto metod z jazykové metody výkladu, jelikož styčné body jsou následující: Obě metody se aplikují na samotnou literu a z ní vyvozují závěry, nepřístupují tak k výkladu vnější činitelé, které by bylo třeba nalézat mimo text právního předpisu. Rozbor právního předpisu v jeho celém kontextu a za použití „logických“ metod nelze vyčleňovat z jazykové výkladu pro jiný účel, než je propedeutický. Tímto zjištěním se rozšiřuje aplikovatelnost a širě zkoumané metody a stává se z ní robustní instrument pokrývající značné množství výkladu. Z porovnání s teleologickou metodou výkladu vychází určitý hodnotový spor, kdy proponenti jazykové výkladu akcentují právní jistotu a předvídatelnost práva, kdežto příznivci teleologismu preferují materiální spravedlnost. V právní teorii tak existují dvě skupiny odlišující se v tom, kterou hodnotu považují za důležitější směrem k právnímu řádu jako celku.

Pro problematiku dotváření práva je jazykový výklad klíčový, neboť může vhodně napomoci klasifikaci dané situace, tedy určit, zda se stále jedná o nalézání práva či jeho dotváření. Nemůže však sám o sobě dopomoci dotváření práva, jelikož k tomu je třeba užití jiných metod interpretace. Jeho rolí tak zůstává „upozorňování“ na dotváření práva, které by mělo být zcela výjimečné a vede tak exegety k zamyšlení, zda je v daném případě skutečně nutné právo dotvářet. Přijmeme-li teze o spojení jazykové výkladu s výkladem logickým a systematickým, je třeba pak také vymežit vztah k doslovnému znění normy, protože v tomto případě lze uvažovat v kategoriích výkladu extenzivního, adekvátního a restriktivního ve vztahu k jednotlivému ustanovení.

Jednoznačným limitem zkoumané metody je možnost rozkrýt principy a zásady, na kterých spočívá právní předpis, nejsou-li tyto explicitně v dané normě vyjádřeny. Tento limit lze obejít pouze výslovným obsažením principů a hodnot do právního předpisu, avšak takové řešení není vždy žádoucí, neboť podléhá rigiditě. S tím souvisí další příznačný limit, kterým je statická této metody interpretace. Zcela typickým nedostatkem, který provází právní řád, je jeho pomalé reflektování potřeb společnosti a právo tak zůstává krok nazpět k aktuálním tendencím. V tomto kontextu tak lépe poslouží teleologická metoda výkladu, která snáze přimkne ke kýženým potřebám. Pochopitelným problémem, se kterým se dotčená metoda potýká, je normotvorba EU, která je primárně tvořena v anglickém jazyce. Vzhledem k nutnému překladu do národních jazyků

tak vznikají interpretační problémy, při kterých se nelze zcela spolehnout na jazykový výklad, neboť v průběhu překladu vznikají zákonitě terminologické nejasnosti a chyby, které je potřeba vyřešit pomocí jiných metod interpretace.

Nevyužitou možností, na které se však stále pracuje, je celkové zlepšení normotvorby a s tím související zlepšení legislativní techniky. Kritika kvality legislativních aktů, je mnohdy oprávněná a znesnadňuje interpretaci práva, je tak třeba stále častěji přikročit k užití tzv. nadstandardních metod interpretace. Cílem by tak mělo být další vylepšování pravidel správné tvorby právních předpisů, aby byly více srozumitelné a vyžadovaly využívání nadstandardních metod interpretace pouze výjimečně. V tomto bodě lze za poukázat zejména na anticipovanou interpretaci, které může při tvorbě právních předpisů napomáhat k větší preciznosti. Inspirace lingvistickými metodami výkladu je slibná sféra pro rozvoj jazykového výkladu, která bohužel není doposud dostatečně zohledněna právní praxí. V daném kontextu byly zohledněny přístupy k interpretaci z hlediska literárněvědného, pragmatického a čistě lingvistického, přičemž byly jako vhodné doporučeny pouze postupy vycházející z lingvistiky. Neméně zajímavou, avšak typickou možností je aktivní používání kánonů výkladu, jejichž vědomé a systematické užívání zostří metodu jazykového výkladu a napomůže jí získat pevnější metodické obrysy. Propojením práva se systémem moderní logiky, zejména pak využití poznatků tzv. predikátové logiky, která umožňuje jít hlouběji než výroková logika, lze cizelovat postupy jazykového výkladu, který tak nabyde ještě více systematizované podoby. Inspirací v tomto směru však může být jakákoliv část logiky, neboť implementace těchto postupů může mít pouze pozitivní přínos. Nevyužitou možností *pro futuro* je využívání modelů umělé inteligence, která bude ovšem založena s jistotou na jazykovém výkladu, který v sobě bude obsahovat i logický a systematický výklad. Důležitým předpokladem je také větší axiomatizace právní řádu, aby bylo možno tyto modely využívat s vysokou přesností.

Sledovaným přínosem práce byla podpora zkoumané metody tak, aby byla připomenuta její významnost a obsáhlost, která bývá pomíjena, zároveň však také kritické zhodnocení jejích nedostatků. Další navazující prací v této oblasti může být detailní rozpracování jednotlivých nevyužitých možností, které byly zahrnuty v této práci, a zkoumání dalších limitů a možností, které v této práci obsaženy nebyly. Současně pochopitelně interpretace tvoří jeden celek, a tudíž je třeba se dále věnovat všem metodám, které obsahuje.

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

BARAK, A. Purposive Interpretation in Law. In HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2.

BARÁNY, Eduard. Mocenský rozmer výkladu práva. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

BERAN, Karel. Výklad právních jednání a interpretace soukromoprávních předpisů: Co mají společného, čím se liší a jaký to má význam? *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2019. Vol. LXV, č. 2, s. 117-131. ISSN 0323-0619.

BÍLEK, Petr A. a Miroslav ČERVENKA. *Hledání jazyka interpretace: k modernímu prozaickému textu*. Brno: Host, 2003. ISBN 80-7294-080-5.

BREZINA, Peter. K jazykovému výkladu na příkladu ústavních pravomocí prezidenta republiky. *Jurisprudence*, 2014, č. 4, str. 24–30. ISSN 1802-3843.

CREECH, Richard L. *Law and language in the European Union: the paradox of a babel "United in diversity"*. Groningen: Europa Law Publishing, 2005. viii.

CVRČEK, František. Kritické poznámky k výuce interpretace právních textů. In GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6.2002)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-12-2.

CVRČEK, František. Právní jazyk a jeho styly z hlediska kvantitativního. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2009, č. 5. ISSN 0231-6625.

ČECHÁK, Vladimír. Nosné směry využití logiky v právu (možnosti a meze). In ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna, Zdeněk KÜHN, Karel BERAN, Pavel MARŠÁLEK, Jan WINTR, Pavel ONDŘEJEK a Jan TRYZNA, ed. *Právo jako multidimenzionální fenomén: pocta Aleši Gerlochovi k 65. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-797-9.

GADAMER, Hans Georg a Ivan CHVATÍK. Text a interpretace. *Reflexe*. 2000, (21). ISSN 0862-6901.

GERLOCH, Aleš. TRYZNA, Jan. Závaznost právních textů při interpretaci a aplikaci práva soudy a argumentace lege artis. In GERLOCH, Aleš a Michal TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století – sv. 2*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1742-8.

GERLOCH, Aleš. TRYZNA, Jan. Úvodní teze metodologie interpretace práva. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1.

GERLOCH, Aleš, Katarzyna ŽÁK KRZYŽANKOVÁ a kol. *Účel a funkce práva. Norma, ideál, realita*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380_935-5.

HÄBERLE, Peter. In HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366_7.

HANUŠ, Libor. K „zdánlivému“ přesahu soudní moci v relaci k moci zákonodárné (aneb do jaké míry lze teleologickým výkladem korigovat interpretační výsledek plynoucí ze slovního vyjádření právní normy. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2005, č. 9, s. 982-1006. ISSN 0231-6625.

HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-104-5.

HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2.

HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366_7.

HOLLÄNDER, Pavel. Savignyho paradigma v době dekonstrukce práva. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

HOUBOVÁ, Drahomíra: Standardní a nadstandardní metody interpretace právního textu a rétorika v soudcovské argumentaci. In: GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy*

interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6.2002). Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 8086432122.

KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie (Právní pojmosloví a názvosloví). Státní správa, č. 4, 1978, s. 17. In HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179028-1.

KNAPP, Viktor. GERLOCH, Aleš. *Logika v právním myšlení*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-86432-02-5.

KOTLÁN, Pavel. Jazyková metoda jako východisko při interpretaci norem trestního práva. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2023, č. 7, s. 628-643. ISSN 0231-6625.

KUBIŠTOVÁ, Jana. Interpretace práva a otázky překlenování tzv. mezer v soukromém právu. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 1999, č. 10, s. 965-972. ISSN 0231-6625.

KYSELA, Jan. Jaká jistota v měnícím se světě? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

LAJSEK, Vladimír. Pojetí teleologické metody interpretace v českém právním prostředí. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2011, č. 7, s. 633-654. ISSN 0231-6625.

MACHOVÁ, Svatava a Milena ŠVEHLOVÁ. *Sémantika & pragmatická lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-7290-061-7.

MARŠÁLEK, Pavel. *Právo a společnost*. Praha: Auditorium, 2008. ISBN 978-80-903786-8-1.

MARŠÁLEK, Pavel. Antinomie v uskutečňování spravedlnosti a právní jistoty v soudobém právu. In GERLOCH, Aleš a Michal TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1742-8.

MARŠÁLEK, Pavel. Metodologie interpretace práva: Legitimní cíl nebo fixní idea? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

- MARŠÁLEK, Pavel. Je soudobé právo v krizi? In GERLOCH, Aleš a Katarzyna ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, ed. *Právo v měnícím se světě*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-828-0.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400_382-0.
- OSINA, Petr. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-461-9.
- PAVČNIK, Marijan. Právní stát jako otázka výkladu (zejména při zohlednění předvídatelnosti výkladu zákonů). In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Rozum, právo a interpretace. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 12, s. 23-31, ISSN 1210-6348.
- PINZ, Jan. K otázce legality právního výkladu v moderním právním státě. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.
- PROCHÁZKA, Radoslav. KÁČER, Marek. *Teória práva*. 2. rozš. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-89603-73-2.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.
- SCALIA, Antonin a Bryan A. GARNER. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. St. Paul, MN: Thomson/West, 2012. ISBN 978-0-314-27555-4.
- SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. ISBN 978-80-904024-5-4.
- STELMACH, Jerzy. Může být právní interpretace zárukou právní jistoty? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.
- ŠÍN, Zbyněk. Tvorba práva a jeho interpretace. *Právnický časopis pro otázky státu a práva*. 2008, č. 5, s. 548-554. ISSN 0231-6625.

ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5464-6.

ŠKOP, Martin. Jazyková metoda interpretace práva – důvod k nejistotě? In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

ŠKOP, Martin. Některé techniky jazykové metody interpretace práva. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2017, č. 9, s. 770-782. ISSN 0231-6625.

ŠTĚDRŮ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7.

ŠVÁRA, Ondřej. Metodologická hodnota nauky o třech oblastech pojmu. In GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.

WINTR, Jan. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013. Studie (Auditorium). ISBN 978-80-87284-36-0.

WINTR, Jan. *Metody a zásady interpretace práva*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2019. ISBN 978-80-87284-75-9.

ZIMA, Marek. O čem mluví Ústavní soud, když mluví o analogii iuris? In ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna. *Lidská práva na roz(s)cestí*. Praha: Auditorium, 2022. ISBN 978-80-87284-94-0. (s.151-168).

ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, Katarzyna. *Právní interpretace - mezi vysvětlováním a rozuměním*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-404-3.

2 Seznam použitých internetových zdrojů

WRÓBLEWSKI, Jerzy. Legal Reasoning In Legal Interpretation. *Logique et Analyse* 12, no. 45 (1969): 3–31 [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/44083553> [cit. 2024-03-12].

MOLOT, Jonathan T. The Rise and Fall of Textualism. *Columbia Law Review* 106, no. 1 (2006): 1-69 [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4099460> [cit. 2024-02-15].

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Legislativní pravidla vlády [online]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/> [cit. 2023-12-31].

3 Seznam použitých právních předpisů

89/2012 Sb., občanský zákoník.

4 Seznam použité judikatury

Rozhodnutí SDEU 29/69 Erich Stauder vs. City of Ulm – Socialamt.

Rozhodnutí SDEU 55/87 Alexander Moxsel Import und Export GmbH & Co. Handels-KG
Bundesanstalt für landwirtschaftliche Markornung.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2006, sp. zn. II ÚS 618/04.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

5 Seznam ostatních zdrojů

BAUER, Jakub. Jazykový vs. Teleologický výklad. Diplomová práce, vedoucí Škop Martin.
Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra právní teorie, 2016.

Jazyková metoda interpretace (limity a nevyužité možnosti)

Abstrakt

Tato diplomová práce se soustředí na rozbor jazykové metody právní interpretace a rozkrytí jejích limitů a nevyužitých možností. Pro lepší uchopení celé problematiky je na začátku práce věnován prostor normativitě, právnímu jazyku a interpretaci práva. Metoda jazykového výkladu je představena skrze své jednotlivé prvky a techniky (model tří oblastí významu pojmu, integrální zásady jazykového výkladu, techniky jazykového výkladu), které jsou jí vlastní a odlišují jí tak od ostatních výkladových metod. Práce se věnuje i textualismu, jakožto směru právního myšlení, který je s metodou jazykového výkladu spjat. V tomto kontextu pak práce postihuje i průniky s příbuznými metodami, které mohou být v určitém kontextu viděny jako součást jazykového výkladu, konkrétně se jedná o metodu logického a systematického výkladu. Pro úplné vystižení je pak obsahem této práce i komparistika s teleologickou metodou výkladu, která v recentní době nabývá stále většího významu a je v některých situacích stavena do protikladu ke zkoumané metodě. Jako limity spojené se zkoumanou metodou jsou vybrány tyto následující: schopnost jazykového výkladu rozkrýt jednotlivé principy a zásady, staticnost této metody, omezení jazykového výkladu v kontextu práva EU. Jako nevyužité možnosti jsou rozebrány následující okruhy: zlepšení normotvorby – legislativní technika, inspirace lingvistickými přístupy k výkladu, využití kánonů výkladu, propojení systému moderní logiky s jazykovým výkladem a očekávané možnosti umělé inteligence. Hlavní zkoumanou tezí je otázka, zda metoda jazykového výkladu představuje plnohodnotnou metodu interpretace práva, která obstojí ve většině případů sama o sobě, tedy bez potřeby spojení s jinými metodami interpretace. Celkovým cílem práce tak je podpořit metodu jazykového výkladu tím, že je představena její celistvost a obsáhlost.

Klíčová slova: interpretace, jazykový výklad, limity a nevyužité možnosti

Linguistic method of legal interpretation (limitations and unexploited potentialities)

Abstract

This thesis focuses on the analysis of the linguistic method of interpretation and uncovers its limits and unexploited potentialities. In order to understand the whole issue better, space is devoted at the beginning to normativity, legal language, and legal interpretation. The method of linguistic interpretation is presented through its individual elements and techniques (model of the three areas of meaning, the integral principles of linguistic interpretation, and the techniques of linguistic interpretation), which are inherent to it and thus distinguish it from other methods of interpretation. The thesis also discusses textualism as a branch of legal theories that is related to the method of linguistic interpretation. In this context, the thesis also examines the intersections with related methods that can be seen as a part of linguistic interpretation in a certain context, namely the method of logical and systematic interpretation. For a complete understanding, the content of this thesis is also a comparative study with the purposive method of interpretation, which has become increasingly important in recent times and is in some situations opposed to the method under study. The following areas are selected as the limits associated with the method under study: the ability of linguistic interpretation to reveal the various principles and fundamentals, the static nature of this method, and the limitations of linguistic interpretation in the context of EU law. The following areas are discussed as unexploited potentialities: the improvement of law-making and legislative technique, the inspiration from linguistic approaches to interpretation, the use of Canons of construction, the linking the system of modern logic with linguistic interpretation, and the expected possibilities of artificial intelligence. The main question examined is the question of whether the method of linguistic interpretation constitutes a full-fledged method of interpreting law that can stand on its own in most cases, i.e. without the need to combine it with other methods of interpretation. Thus, the overall aim of the thesis is to support the method of linguistic interpretation by presenting its integrity and comprehensiveness.

Keywords: interpretation, linguistic interpretation, limitations and unexploited potentialities